Reino Sepp.
Högholmsgränd. 31.

EESTI PÄEVALEHT
ESTNISKA DAGBLADET
LAUPÄEVAL, 14 augustil 1976 Nr. 60 (4150)

Osavõtvate rahvatantsurühmade paraadil läbi Rättviki sammus Kassari oma sinimustvalge lipuga, äratades rohket tähelepanu. Taamal Siljani järv.

"Kassari" tantsis Dalarnas

Kauni Siljani järve kaldal toimus 1—8 augustini suur rahvatantsu ja rahvamuusika festival, nimetusega "Rättviksdansen". Festivalinädala jooksul esinesid ligemale 2.500 tantsijat ja pillimeest. Kutsutud külalistruppe oli lähimaalt, Inglismaalt, Hispaaniast, Poolast, Ungarist, Iisraelist ning Põhjala naabermaadest Norrast, Taanist ja Soomest. Rootsi rahvatantsutruppe oli ligemale 40.

Eesti Rahvatantsuühing Kassari viibis festivalil neli päeva ning äratas oma hoogsate ja vahelduvate tantsuesinemistega ning kaunite eesti rahvariietega suurt tähelepanu. Kohaliku ajalehe Falu-Kurireni reporter ja fotograf oli eestlastest ülimalt vaimustatud ja pidas esinemisi parimaiks — ka võrreldes mitmete kutsutud külalistruppidega. Reporteri vaimustust oli järgmisel päeval näha Falu-Kurireni numbris kuupäevaga 9. aug., kus esikülge kaunistab suur pilt eesti rahvatantsijaist ning ajalehe siseküljedel veel pilte Kassarist koos artikliga, mis eesti rahvatantsu, eestlaste saatust ning usinat kultuurilist tegevust heatahtlikult ja korrektselt kirjeldab.

Kassari esines viiel korral eri kohtades Rättvikis. Tantsujuht Udo Tohver leiab, et eestlastele antud eriti häid esinemisvõimalusi võrreldes teiste tantsutruppidega Rootsist:

— Programmipunkti all "Rättvik dansar" reede õhtul esinesime kahel korral linna tsentrumis. Publikut oli murdu

Järg lk. 7

Pakisaatja sai kirja Moskvast

Kauba- ja pakisaatjatel, kes kasutavad N. Liiduga sidemeis olevate laevamaaklerifirmade abi Rootsis, tuleb arvestada, et nad varsti saavad Moskvast kirja, kus neile tehakse ettepanek hakata tellima N. Liidu välispropaganda-ajakirja "Sovjetski Sojus" rootsikeelset versiooni "Sovjetunionen".

Ajakiri ilmub paljudes keeltes nii nagu omal ajal Hitleri vastav ajakiri "Signal". Kaasas on makstud vastusega kaart rootsi keeles, kus tuleb vaid rist teha tellimisaja juurde ja milline on adresseeritud Stockholmi Rootsi-N. Liidu sõprusühingule.

Ametisikud, kes näit. on siin surnud inimeste pärandustompudest saatnud omastele N. Liitu või Eestisse valiasvara osasid kaubalaevadega, saavad pisut hiljem Moskvast venekeelse pealkirjaga "Sovjetski Sojus" ümbriku, kuhu aadress on paljundatud lipakal peale kleebitud (mis näitab "arvele võtmist) ja mille sisus on isiklik kiri rootsi keeles peatoimetajalt N. Gribatshovilt, mis algab nii:

— Armas naaber. Me oleme töepoolest naabrid, kuna elame kahes naabermaas, mis on kaua elanud üksteisega rahus. Ja meie päevil tuleb õppida üksteist paremini mõistma. Siin võib illustreeritud kuukiri "Sovjetunionen" olla heaks abiks. . .

Järg lk. 7

Nikolai Suursööt, ortodokskiriku sinodi uus esimees.

Suursööt uus sin. esimees

Eesti Apostliku Õigeusu Kiriku hiljuti valitud uus kirikuvalitsus, sinod, valis oma esimeheks Stockholmi koguduse vaimuliku preester Nikolai Suursöödi, kuna 15 aastat sellel kohal olnud ülempreester Nikolai Raag, 86, tervislikel põhjusel kirikujuhi kohast loobus.

Järg lk. 7

Jaan Talts soomlasi treenima?

HELSINGI (EPL) — Soome Tõstjate Liit on otsustanud tõhustada oma liikmete treeningut lähemate aastate jooksul. Kuid rahvusvahelise tipu saavutamine nõuab erakordseid samme. Üheks võimalikuks lahenduseks peetakse, et kuulus eesti tõstja ja kuldmedalimees Jaan Talts kutsutakse Soome treeneriks.

32-aastase Taltsiga peeti juba möödunud kevadel seoses Euroopa esivõistlustega Ida-Berliinis mitteametlikke läbirääkimisi. Nende jooksul Talts teatas, et ta on huvitatud Soome tulekust. Ka Eesti spordikomitee esimees Juhan Ungar suhtub küsimusse positiivselt, kuid Moskva seisukoht on esialgu teadmata.

Talts saaks tulla Soome siiski alles tuleva aasta oktoobris, kuna ta on selle ajani kinni tuleval aastal korraldatavate N. Liidu noorte spartakiaadi treenerina.

"Mõte on huvitav ja väärib kaalumist", ütles Soome Tõstjate Liidu esimees Mauri Ravanto hiljuti ühes jutuajamises.

"Mitte sugugi halb mõte", arvas liidu treeningukomisjoni esimees Jaakko Kallajärvi, "Talts räägib ju hästi soome keelt ja tunneb juba aastate eest meie puudused ja vead".

Kallajärvi arvates Talts võiks pakkuda palju soomlastele. Tal on rikkalikud kogemused ja põhiteadmised. Pääle selle ta on

Järg lk. 7

25 aastat eesti häält Am.Hääles

Eesti saated Ameerika Hääles said hiljuti 25-aastaseiks. Veerandsaja-aastast tegevust märgistati Washingtonis tagasi vaatava ajaloolise erisaatega ning Balti osakondade piduliku koosviibimisega (kuna veerandsada täitus ka täpselt samaaegselt aiustanud läti ja leedu saadetel), millest osa võtsid VOA direktor Giddens, Põhja-Euroopa osakonna juhataja Jones jt. kõrgemad ametisikud.

Sõnavõttudes rõhutati Balti saadete tähtsust ja nende saadete toimetuste otse andumuslikku töod, et informeerida oma rahvaid ja ülal hoida nende vabadustaotlusi.

Kutsutud olid ka kõik endised Balti osakondade toimetusliikmed ja teadustajad. Eesti poolelt olid peale preaguse personali tulnud kohale kirjanik Pedro Krusten, Arvo Kalbus, Mall Jürma, Kadi Tekkel-Tenlioo, Gunnar Paabo ja surma läbi lahkunud Elmar Simmi abikaasa.

25 aasta eest oli eesti saate esimeseks juhatajaks Kaarel Pusta junior, kellele järgnesid hiljem soomlane Piltti Heiskanen (täitis kohta lühemat aega Münchenis), Jaan Kitzberg ja nüüd Voldemar Veedam.

Ameerika Hääl on kodumaal hoolega kuuldud eetrimeediumiks ja üheks oluliseks "aknaks" välisinformatsiooni saamisel, samuti informatsiooni saamisel eestlastest ja nende tegevusest läänemaailmas..

Aastate jooksul on mitmel puhul Balti saated olnud lõpetamisohus, kuid alati on suudetud tekitada kongressis küllaldast opinioon, et neid säilitada.

Juulikuu lõpul asus eesti toimetusse uus toimetusliige Rootsist — kirjanik Aarand Roos.

Järg teisal.

Toimetusetöötajaid ÄH:s Washingtonis. Vasakult Ive Patrason (lauljatarist on saanud produtsent), Ilmar Külvet (toimetuse liige), Ilmar Mikiver (abijuhataja) ja Evald Roosaare (toimetuse liige).

EPL Laupäeval, 14. aug.

Väljakutse

Juuli keskpaigas sõitis Bosporuse ja Dardanellide merekitsuste kaudu Vahemerele N. Liidu esimene lennukitekandja "Kiev", mis seni oli pikemat aega ristelnud Mustal merel. Sündmus äratas seda rohkem tähelepanu, et Montreux-konventsiooni kohaselt 1936. aastast on "lennukite emalaevadel" tähendatud merekitsuste läbistamine keelatud.

Sellest keelust on venelased mööda hiilinud väitega, et "Kiev" olevat "ristleja allveelaevade küttimiseks". Nimetus on muidugi petlik, kuna laeval leidub peale 30 helikopteri ka 30 võitluslennukit peaaegu püstloodis tõusuga õhku 170 kuni 180 meetrit pikalt starditeelt. Laev kuulub nn. Kuril-liiki, kogumahuga 40 000 tonni.

Läänes arvati üldiselt, et "Kiev" jääb Vahemere vetesse kui tõhus täiendus seal tegutsevale Nõukogude 3. eskaadrile. Aga juba augusti algul teatas USA kaitseministeerium, et "Kiev" on Vahemerelt lahkunud ja liigub põhja poole kursiga lääne poolt Iirimaad, nähtavasti eesmärgiga ühineda N. Liidu suure Põhja-Jäämere laevastikuga, kus lennukikandjad seni puudusid.

Lääne luureandmetel on N. Liidus vähemal kuus, tõenäolikult isegi üksteistkümmend samasugust laeva Kuril-klassist ehitamisel. Programmi kiirustamiseks on töö jaotatud nõnda, et kaheksa neist on ehitamisel Musta mere ruumis ja kolm Läänemere sadamates.

USA mereminister William Middendorf seletas sel puhul, et Nõukogude Liit on hakanud taotlema ookeanide valitsemist. Lääne ajakirjandus märkis omalt poolt, et Moskva kiirustamine lennukikandjate ehitamisega on alarmeerinud USA-d ja ohustab Nato mereteid. Seepärast võib kergesti juhtuda, et suhtlemises Washingtoni ja Moskva vahel tuleb uusi peamurdmisi.

Nõukogude merejõudude suur juurdekasv on temast teinud tõsise võistleja USA meredevalitsemisele ja nii teinud ühtlasi lõpu faasile suhtlemises supervõimude vahel, kus ameeriklased lootsid N. Liitu konfrontatsiooni asemel koostöö teele pöörata. Võibolla hindab N. Liit ennast üle, kui ta USA-d loodab tema põlisel alal üle trumbata.

Moskva kavatsus näib igatahes olevat selge. Mandririigina on N. Liit pärast Stalini surma sattunud olukorda, kus tal enam pole võimalik laiendada oma ekspansiooni lähemate ja kaugemate naabrite alistamisega. Sellest tingituna hakati abi otsima maritiimse ekspansiooni kaudu.

Rahvusvaheliselt tuntud kommentaatorid Evans ja Novak analüüsisid Nõukogude mereväelist strateegiat ajaleht New York Post juuli lõpul. Nad kinnitavad, et Nõukogude moodsa sõjalaevastiku loojaks on admiral Sergei Gorshkov, kes 1955. aastast saadik on N. Liidu merejõudude juhatajaks. 21 aasta jooksul on Gorshkov projektinud abinõusid, et "efektiivselt kasutada maailma ulgumeresid kommunismi kehtestamiseks".

Nüüd liiguvad N. Liidu sõjalaevastiku üksused juba mõnda aega nii Vahemerel kui Atlandi, India ja Vaikse ookeani vetes, et "mõjutada rannikutel olevaid riike" kui sõjalised konfliktid peaksid tekkima. See tähendab selget ähvardust Ameerikale, sest Gorshkov ei jäta kahtlust, et "vaenlaseks" tema programmis on USA.

Asja võetakse tõsiselt ka Lääne-Euroopa ajakirjanduses. Kui varem tunti muret Põhja-Atlandi liidu sõjaväelise organisatsiooni Nato lõunatiiva pärast Vahemere ruumis, kus Nõukogude 3. eskaader ristleb kõrvuti USA 6. laevastikuga, siis on nüüd mure suurem Nato põhjatiiva pärast, kus mereteed Ameerika ja Euroopa vahel üle Atlandi on nüüd endisest rohkem ohustatud. Vene esimese lennukikandja juurdetulekuga kasvab nimelt nõukogude kohaliku sõjalaevastiku opereerimise võime, mis lennukikandja puudumise tõttu oli seni võrdlemisi piiratud.

Muidugi, N. Liiduga võrreldes on USA merejõud lennukikandjate poolest veel võrdlematult suures ülekaalus, omades kokku 15 lennukikandjat suurusega 44 700 tonnist kuni 96 400 tonnini. Aga need on laiali ulgumeredel ja Kievi-nimeline "ristleja allveelaevade küttimiseks" ei jää tõenäolikult ainsaks Põhja-Atlandil, vaid saab varem või hiljem järglasi samasugusest, kahtlematta ofensiivsete sõjalaevade liigist. Järelikult oleneb olukorra arengus Põhja-Atlandi vetes kõik sellest, kas ja kuidas Washington reageerib Moskva väljakutsele võitluseks maailmamerede valitsemisel.

A. K.

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor
Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46
Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht. Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm
Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 215:–
Termin (4 kuud) ... kr. 72:–
Kuu ..... kr. 21:–
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kuriren Tryckeri AB Eskilstuna 1976

Koop Kanada esindajaks

MONTREAL (ME) – Olümpiaadi ajal peeti Montrealis Rahvusvahelise Võimlemisliidu üldkoosolek, millest võtsid osa 42 maa võimlemisliitude esindajad.

Koosolekul valiti Rahvusvahelisele Võimlemisliidule uus kuneliikmeline juhatus, kes asub järgmise olümpiaadi võimlemise ala ettevalmistamisele, kaasa arvatud kunstvõimlemine ja moodne võimlemine. Rahvusvahelise Võimlemisliidu juhatusse valiti Bulgaaria, Kanada, Saksamaa, Prantsusmaa, Tshehhoslovakkia ja Venemaa esindjad. Kanada esindajana valiti juhatuse liikmeks Kanada moodsa võimlemise liidu esimees Evelyn Koop. Võimlemisliidu uue juhatuse esimeheks on venelane.

– – –

Sudburys Kanadas suri 1. juulil Magda Mölder, sünd. 22. jaan. 1908 Tallinnas.

Veerand sajandit eestlt Ameerika Hääles

Esimene eestikeelne raadiosaade USA-st suunati Eestisse 3. juunil 1951. Sellest peale on need saated kestnud päevast päeva, seitse päeva nädalas veerand sajandit. Esimestel aastatel lähtusid nad New Yorgist, 1954 viidi kõigi "Ameerika Hääle" saadete toimetused ja stuudiod üle Washingtoni.

Juubelisaates meenutati, et esimese saate avasõna pühendas kuulajaile Eestis 25 aastat tagasi USA välisminister abi Edward Barrett. Ta märkis, et need saated peavad andma eestlastele tõetruid teateid ja ka erapooletu pildi neist põhimõtteist ja eesmärkidest, mis juhivad USA-d rahvusvahelistes suhetes. "Need eesmärgid on rahu, vabadus ja õiglus kõigile," ütles ministriarbi Barrett.

"Eesti rahvalt on tema vabadus rõövitud saatuslikust 1940 suvest saadik. USA rahvas ja valitsus on aga järjekindlalt seisnud selle eest, et eesti rahval õigu vabadus ise valida oma riigikorda ja eluviisi. See seisukoht leidis ametliku väljenduse teadaandes, mille USA valitsus avaldas 23. juulil 1940 ja see poliitiline põhimõte kehtib ka tänapäeval."

Ministri Baretti avasõna sisaldas täies sõnastuses teadaande, millega USA valitsus hukka mõistis "riukalised toimingud", milliega "Eesti, Läti ja Leedu poliitilist iseseisvust ja maa-ala puutumatust on ettekavatsetult hävitamas neist tugevam naaber." 1940 23. juuli teadaanne meenutab Balti riikide imetlusväärset edu nende iseseisvuse ajastul ja deklareeris!

"USA rahvas seisab vastu kiskjalikule teguviisile, olenemata sellest, kas säärane teguviis viiakse läbi jõu tarvitamisega või jõuga ähvardades." Meenutanud 1940 teadaande sisu, seletas ministriarbi Barrett "Ameerika Hääle" esimeses eestikeelses saates: "Et USA tol korral väljendatud põhiprintsiipidest kinni peab seda näitab tõsiasi, et USA valitsus ei ole tunnustanud Eesti liitmist Nõukogude Liiduga ja tunnustab kogu aeg Eesti Vabariigi diplomaatilisi ja konsulaaresindajaid USA-s Valisministri abi Barretti avasõna lõppes tervitusega Eesti rahvale USA valitsuselt ja rahvalt.

Järgmisena oli 1951 5. juuni saates sõna Eesti Vabariigi esindajal. Peakonsul saadiku kohustes Johannes Kaiv märkis, et "Ameerika Hääle" eestikeelsete saadete alustamine näitab sõbralikkust, osavõtlikkust ja huvi, millega USA suhtub Eestisse. Et USA ja ka teisi vahe maailma riike ei ole tunnustanud Eesti vägivaldset liitmist Nõukogude Liiduga, sellega "püsib meil, teie ametlikel esindajail võimalus kaitsta teie huve ja teie eest kosta. Läänemaailma rahvaste juures," seletas Eesti Vabariigi esindaja Johannes Kaiv ja deklareeris, et aluseks on usk vabaduse taastamiseks.

Kolmandana andis esimene raadiosaade kakskümmend viis aastat tagasi tervituse USA Senati enamusrühma liikmelt Paul Douglas'elt. Ta mõistis hukka kohtlemise, mis on rahvastele Balti riikides osaks saanud Nõukogude Liidult. "Need rahvad on heidetud vägivallavalitsuse alla. Meie valitsus ei ole ilalgi tunnustanud kolme Balti riigi anastamist õigusliku aktina. Meie ei lõõ seadusepärasuse pitserit ajaloo lehekülgede alla, mis kõnelevad vabaduse hävitamisest Eestis, Lätis ja Leedus. Meie soovime näha vaba Euroopat, mille piiride need rahvad võivad jälle kord olla iseseisvad demokraatliku riigikorra alusel," ütles senaator Douglas.

Niisugused olid kokkuvõttes läkitused, millega USA ametlikuks organiks olev "Ameerika Hääl" 3. juunil 1951 esimese eestikeelse saate üle ookeani suunas. Samal päeval algasid lätikeelsed saated. Leedukeelsed olid käiku lähnud juba sama aasta veebruaris.

Saadete sisus on algusest tänapäevani olnud esikohal tõetruu informatsioon maailma sündmustest, olukordadest ja seisukohavõttudest. Selleks on kasutada olnud "Ameerika Hääle" keskse toimetuse ingliskeelsed päevaundised, kohapealsete korrespondentide kaastöö ning analüütilised ülevaated. Eestikeelsete saadete toimetus on sellest materjalist teinud valiku oma saateajast ja eesti kuulajate arvatavast huvist olenevalt. Erilist rõhku on asetatud USA ja maailma suhtumisele Balti riikidesse, andes Eestisse riigimeeste, rahvaesinduste ja rahvusvaheliste foorumite seisukohavõtte, avaliku elu esindajate ja ajakirjanduse mõtteavaldusi, samuti väljavõtteid kirjandusest.

Ameerika Hääle saadete kontrollkeskus, kust saated lähevad eetrisse. Seinal on kontinentide erinevaid aegu näitavad kellad.

Süstemaatiliselt on "Ameerika Hääl" olnud igapäevaseks sidevahendiks Välis-Eesti ja Kodu-Eesti vahel. Eesti diplomaatide, välismaile pääsenud riigitegelaste ja Välis-Eestis kerkindu juhtivate isikute sõnavõttude ja intervjuude, samuti välis-eesti ajalehtedest edasiantu kaudu on kuulajad saanud põhjalikult teada Välis-Eesti poliittiliisest hoiakust ja aktiivsusest. Välis-Eesti sündmustest on kuulajad osa saanud kohapealsete helilülesvõtetega reportaazhide kaudu, seda ka erikaastöölisteleit teistes maades, eriti rohkesti Rootsist. Heliindistatud intervjuusid on "Ameerika Hääl" andnud eestlastega igasugustel tegevusaladel, eriti rohkesti rahvuskultuurilise tegevuse ja noorsootöö alal. Vähe on neid välis-eesti organisatsioonide juhtivaid isikuid, kirjanikke, heliloojaid, silmapaistvaid loojaid ja esinejaid kõigilt kunstaladelt, kelle hääl ei oleks kandunud raadio teel Eestisse.

Kui pikalt on kogu maailma ja Väiis-Eestit peegeldavas saates võimalik käsitleda üksik-komponente, sellele on asetanud piirid kasutada olev saateaeg. Aga iga minut vastab tavaliselt 12 reale masinakirjas. Tund päevas, seitse päeva nädalas võimaldab kuulajaile üsna hästi teadlik olla.

Eesti külastanud ajakirjanikud ning turistid on kogenud, et ènimesed on seal hästi teadlikud maailmast. "Ameerika Hääle" saadete kuuldavust Eestis on iseloomustatud rahuldavast heani. Selle eest hoolitsevad ookeani ületavad lühilainesaatjad, mille saateid kõvendatult sihtkohta suunavad ülekandejaamad ida poolt ookeani. Saated jõudsid kuulajate juurde ka sel ajal, kui neid sihilikult segati. Segajad on nüüd mitu aastat vaikinud või vähemalt mitte järjest lärmitsenud.

Kahekümne kuuendasse tegevusaastasse astunud eestikeelse "Ameerika Hääle" juhatajaks on nüüd Voldemar Veedam, kauaaegne toimetuse liige, kes oli mõnda aega Münchenist antud paralleelsaadete juhataja asemikuks. Saadete tegevtoimetajaks on Ilmar Mikiver, kuiselatest ajakirjanikest toimetajaiks Evald Roosaare ja Ilmar Külvet. Nendega liitus hiljuti Rootsist tulnud Aarand Roos. Toimetusse kuuluvad kolm naisliiget: Asta Türner-Rice, K. Kutse ja Ive Patrason-Leesment.

Rõhuasetus on raadioajakirjaniku nõudlikule tööle pühendunda tahtjate leidmisele suhteliselt ncoremast põlvkonnast.

kahekümneviie aasta jooksul kutsus surm toimetuse tööst ära kolm silmapaistvat ajakirjanikku: Harald Parrest, Endel Rennit, Elmar Simm. Tervislistel põhjustel lahkus tööst Arvo Kalbus. Saadete esimene juhataja Kaarel Pusta siirdus peatselt teisele tegevusalale. Enamuse veerandsajandist toimetuses täisajalliselt töötanuist on vanusepiirile jõudmisel lahkunud kilm: kirjanik Pedro Krusten, mag. Mall Jürma ja saadete kauaaegne juhataja Jaan Kitzberg.

Toimetusest on teistele tegevusaladele lahkunud ka nooremaid, nagu mag. Imre Lipping, keeleteadlane Ilme Pagi ja jõhemat aega eestikeelsete saadete toimetuses töötanud Vello Ederma, kes on nüüd "Ameerika Hääle" Euroopa osakonna juhataja asemik. Ja saatelle Indohiinasse on nüüd rezissööriks eesti osakonnast väljunud Gunnar Paabo.

Suhtlemisühingu külalised

Propagandaleht "Kodumaa" raporteerib Väliseestlastega suhtlemisühingu külalistest, kes Tallinnas on käinud vestlemas "Nõukogude Eesti kultuurielu ja kultuurivahetuse teemadel, Tallinna külastajaid olevat viidud mh. tööstusi ja kolhoose vaatama. Neid olevat tervitama toodud mudilaste laulurühm.

Vastupidiselt "Kodumaa" tavale mitte nimetada külaliste nimesid vaid ainult neid keda on külastatud, märgitakse seekord erandlikult ka kahs ühingut külastanud abielupaari nime: "Kaugelmateks külalisteks olid Öie ja Endel Haas Woodvillest Austraaliast. Jutuajamisel ühingu juhatuse liikmetega oli ka noorema põlvkonna teadusemees USA-st Imre Lipping abikaasaga, kes kasutas eraviisiti kodumaale ühtlasi materjali kogumiseks oma ajaloo-alase uurimistöö jaoks."

• Vastukaiva

SVENSKA DAGBLADET on lasknud SIFO-l järele uurida kuidas suhtub rahvas valitseva erakonna viimaseaja kaheksasse ärapdusse. Äparduste hulka kuuluvad muuseas tuntud lugu Pomperipossast, kes maksis 102 prots. maksu, ühe tuntud filmitegija Rootsist lahkumine, ühe ametiühingute tegelase "puhuskereis" Hispaanlasse jne.

Meie kui europlased ja – hääda sunnil – maailmakodanikud, võiksime seada üles terve rea maailmapoliitilisi äpardusi. Aga pîirdugem nendega mida võiksime nimetada Vilieks Viletsuseks ja mis on aidanud kaasa selleks, et meist on saanud Eesti Vabariigi kodanike asemele maailmakodanikud kõigel vilel mandril.

ESIMENE VILETSUS: Kerenski laskis inglise ja prantsuse diplomaatidel ennast veenda, et Venemaa peab ka pärast veebruarirevolutsiooni sakslaste vastu edasi sõdima. Kuna vene rahvas oli sõjast väsinud ja sõjavägi viletsas korras, siis andis see võimaluse bolshevikkude edukaks propagandaks sõjaväes ja rahva hulgas.

Teine Viletsus: Vene Ajutisel Valitsusel polnud ühtegi vähegi distsiplineeritud väeosa Leningradis oktoobrirevolutsiooni ajal (asjatundjate arvates oleks jätkunud pataljonist), mis oleks bolshevikkude mässu Venemaa demokraatliku valitsuse vastu maha surunud.

Kolmas Viletsus: Lenin ainult hoiatas Stalini eest oma kaastöölisi, aga ei teinud midagi Stalini likvideerimiseks.

Neljas Viletsus: Senilne Saksamaa president Hindenburg nimetas von Papeni ja teiste intriigide tagajärjel Saksamaa riigikantsleriks Hitleri, kelle erakond viimastel valimistel juba oli tunduvalt hääli kaotanud.

Viies Viletsus: USA välispoliitiliselt naiivsel presidendil Rooseveltil oli väga halvad poliitilised nõuandjad, kui ta Teheranis, Jaltas ja mujal otsustas Euroopa tuleviku üle (kui need nõuandjad polnud ühe teatava suurvõimu agendid?)

Nende viie viletsuse tulemusena oleme seal kus me oleme ja pole mingit mõtet sooritada uurimusi, missugune neist oli kõige suurem.

AJAKIRJANDUSES TOIMUS vaidlus selle üle, kes tunneb paremini tõelisi olukordi Kambodzhas, kas see, kes on seal mitu nädalat ringi reisinud või see, kes on rääkinud sajandete Kambodzhast põgenenutega.

Tehkem mõtteline eksperiment: Kes tunneb olusid Tshiilis paremini, kas see, keda on keelt oskamata Tshiilli praeguse valitsuse kutsel maad mööda ringi veetud, või see, kes on rääkinud paarikümne põgenikuga Tshiilist?

Muidugi võidakse väita, et Tshiilist põgenejad räägivad kindlasti tõtt, aga 100 000 põgenikku Kambodzhast tõenäoliselt vähemalt ilialdavad, kui nad ei valeta...

Inglastel oli põhimõte – sel ajal, kui nad imperialistidena valitsesid maailmameresid:

Right or wrong – my country!

Mis tähendab, et inglastel oli alati õigus väljapoole, ka siis, kui neil õigus polnud. Kui see vastavalt tänapäeva oludele pisut ümber muuta, siis vastab see hästi vajadusele: Right or wrong – my party!

Sooviiakisime seda põhimõtet ka meie pagulaspoliitikutele, kui nad esinevad väljaspool – selle hüüdlause eestipärases või pigemini saaremaalikus vormis: Tõsi vei vale – mede meestel on ikka õigus!

KÜSIMUSI JA VASTUSEID:

"Kuidas kutsutakse venelasi praeguses Vietnamis?" "Ilma dollariteta jänkid."

"Kas on tõsi, et Castro viib oma sõjavägesid Angoolast välja?"

"See on tõsi. Kakssada meest nädalas – langenutena ja haavatutena. Kodusõda käib edasi."

"Mis vahe on USA maffia ja N. Liidu kompartei vahel?"

"Ainult väike nivoovahe: Maffia on põranda all, kompartei põranda peal."

"Paguluses on valitud igasuguseid misse, küll USA-s, Kanadas ja Eesti Päevadel. Missugust missi oleks paguluses veel hädasti vaja?"

"Kompromissi!"

TIMMUKURU

"Neil on vaja teie abi. . ."

Kudirka ameeriklaste keskel.

NEW YORK (VES) – Äsjasel demokraatliku erakonna presidendi kandidaadi valimise konvendil esines ootamatult ka leedulane Simas Kudirka, meremees, kes ärahüppamise katsel USA laeva poolt venelastele välja anti, ent pärast neljaaastast sunniitöölaagris viibimist lõpuks siiski välja pääses USA valitsuse nõudmisel, kuna ta ema on USA kodanik.

Kudirka ütles konvendile:

– Teie ameeriklased ei taha uskuda, et Gulag-vangilaagrite süsteem tegelikult on olemas. Võin teile kinnitada, et vangid on tegelikult seal ja vajavad teie abi. Kui te neid ei aita, siis hukkuvad nad teadmatuses."

Endel Kõksi Estomärkmik

Nädal enne Esto -76 algust oli Baltimore palavik juba täielik, mõned muretsesid, et hotelliruumide kohta polnud veel vastust, kaheldi, kas minna kohe alguseks või alles kolmandaksneljandaks päevaks, naised närveerisid, et ei saa valmis uusi kleite, mõnedel ei läinud rahvariided enam selga ja need ütlesid et nagu nii oleks Baltimores nendega liiga kuum, mis võis ju ka õige olla. Meie kolmeautoline karavan otsustas aga juba laupäeval kohale sõita, kuna oli vaja Baltimore toimetada mitmesuguseid näitusematerjale ja kongresside trükiseid.

Ma arvan aga, et üheks põjuseks varasemaks sõiduks oli asjaolu, et Marylandis on kõik viinad ja sigaretid hulga odavamad kui New jerseys, seal maksab üks gallon — neli liitrit — viskit sama palju kui siin osariigis üks pudel ja eestlane on põhiliselt üks majanduslikult mõtlev inimene. Olimegi valmis just oma autode laadimisega, kui tuli telefonikõne ja selgus, et ühel proual on äge migreen ja ei saa oma autoga välja sõita ning ei tea, millal ta Baltimore'i jõuab.

Esto -76 juhistevihikust olin leidnud järgmise kuulutuse: "Ants Vomm, alati kiire ja väga värvikas, lööb Hopkins Plazal iga päev püsti oma maalimispuki ning on nõus igast soovijast loomа karikatuuri pastellvärvides". Nii olin kindel, et kohtan Baltimores vähemalt kolleegi ja kunstnikku. Ants Vommi, kes kiirkarikatuurikunsti harrastab peamiselt Torontos, kuid kelle võimast kogu on näha olnud pea kõikidel eestlaste kogunemistel ühel või teisel puhul.

Ants Vomm maalis Hopkins Plazal igast soovijast karikatuuri pastellvärvides. Siin meister iseoma õli (auto-) portreega.

Läbi kauni ja puhta pennsylvania osariigi läks sõit ilusa ilmaga kiiresti, kuigi oli just Bloentenniali nädalalõpp ja ameeriklased olid teedel sõitmas osavõtma pidustusist. Maryland tundus vähem hoolitsetuna ja korrastamata, kuid see-eest meid palju ei seganud, sest juba pärili ilmusid maantee äärtele silditi kuulutades "Discount Liquer Storeide" lähedust ja Elktonis leidsimegi meile sobiva, mis pealegi end reklaamis kui "World Famous" mis võis õigegi olla, sest tohutu suures ruumis olid hõrgutuseks väljalaotud kui mitte kogu, siis vähemalt poole maailma veini ja viinasordid. Ja sinna jõudis meile järele meist migreeniga mahajäänud proua, kelle tütar on tuntud kihutaja oma valge sportautoga.

Migreen oli õnneks üle läinud ja nad olid teeäärsel parkimisplatsil märganud meie kollast minibussi, mida siin maal kutsutakse "van". Baltimore poole edasi sõites jäid nad meie karavanist aga uuesti maha ja pooletunnise ootamise peale neile järele sõites selgus, et neid oli tabanud uus ja haruldane õnnetus — auto patarei oli lõhkenud ja nad seisid ameerika kombe kohaselt maantee ääres mootorikaas ülestõstetud ning ootasid abi, mis oli tellitud kuid jäi tulemata.

Lükkasime siis auto kahe mehe ja kahe naise jõul künkast üles ühe auto-osade poe ette, mille omanik oli neilkümmend aastat auto- parandustöökojas töötanud. Mees müüs uue patarei ja monteeris selle ka sisse.

Baltimoresse jõudes läks aga kõigil tuju paremaks kui nägime Holiday Inni reklaamsildi eestikeelse "Tere tulemast"!

Mul oli asja Fedral Office Buildingusse, kus pidi toimuma kunstinäitus ja teel sinna kohtasingi juba Ants Vommi kel oli seljas valkjas kuub ja peas samavärvi riidest lodumüts. Ta ütles, et peab praegu läbirääkimisi Federal Office Buildingu kojamehe moodi ametnikuga oma maalimispuki ja pingi ning muude tarvete paigutamiseks müüri sisse ehitet panipaika, mis näis aga küllalt kitsas olevat sest seal istus ka üks valvuri moodi mees. Jätsin ta oma probleemi lahendama ja jalutasin pisut ringi Hopkins Plazal mille idaserval oli mitmekümnekorruseline ja moodne Federal Office Building.

Plaza pole mitte väga suur, keskel on purskkaev äärtel terrasskäigud kuid ta näib kujunevat uue ja moderse Baltimore keskuseks olles ümbritset igast küljest elegantsete ehituste ja suurte hotellidega nagu Hilton ja Lord Baltimore, kus olid majutet Esto asutised ja külalised ning just üle tänava oli Civic Center — kvartalisuurune ehitus, kus toimus laulupidu ja muud pead.

Estolasi oli veel vähe kohal, aga neid jatkus paariks laudkonnaks "Flamenco Room'i" Holiday Innis ja seal tõusis meleolu iga tunniga, kuna ka teenistujad teadsid Estost ja osutasid eestlastele erilist tähelepanu. Mustanahaline klaverdaja koos oma. lauljatarist tütrega püüdis tälta estolaste muusikasoove, kuigi mitte just väga edukalt, nii et proua Magda, kes on eraelus organist, lahkudes talle ütles, et laul olnud hea aga klaver häälest ära, mis klaveri ääres istujaile palju nalja tegi. Hiljem hotellitoas istudes ja Marulandi "discount liquerist" longdrinki maitstes lõi ta kaks uut eestikeelset mõistet: "tulelõhkuja" ja "Kivipurskaja" mis osutusid nii inspireerivaiks, et neid hakati Esto programmi sisse kombineerima.

Järgmisel päeval Ants Vommi kohates, rääkis ta mulle, et nüüd olevat tal sotid sees ühe "bumiga" — eesti keeles pätt, s.t. inimene, kes on loobunud kodanlikust eksistentsist. Mees on hakanud vabatahtlikult tema käealuseks, on käinud poes ja toonud külma õlut ning hamburgereid ja valvavat, et teda keegi liiga ei segaks töötamise juures. Olevat päritolult iirlane ning magavat juba kaksteist aastat pargis pingil.

Esto -76 avamistseremoonia oli viidud Fort McHenrysse mida olid kaitsnud sadakond meest kui Inglise laevastik 1812 katsus Baltimore linna rünnata. Avaliitusel hakkas silma, et talituse programmi, mis osavõtjaile jagati, oli provisoorne hädabitöö, sel põhjusel Esto märkigi ja et kõnetooli ei või saata inimesi, kas kõnelejaid või kõnelejannasid, kes ei suuda end valitseda ja hakkavad karjudes pidama mingit hüsteerilist propagandakõnet.

Ameeriklased on harjunud rahuliku ning sõbiidse esinemisega ja igasugune ülepakkumine kõnetoolis jätab neile küll üpris veidra mulje. Ja küllap eestlaste endilegi. Pärastine tutvumine Fort McHenry ajalooliste seadmetega tõi kaasa ka eestlaste vastuvõtmise kindluse kaitsemeeskonda ajaloolisis rõivastuses meeskonna poolt, koos kõigi ajalooliste toimingute ja töötustega!

Hopkins Plazal rahvamurrus jalutades silmasin Ants Vommi mööduvat ikka seesama valge lodumüts peas ja tihedalt tema kannul lühleldane kõhetu mees ühe kaenla all joonistusplokk ja teises pruun kott, tõenäoselt õlipurkide ja võlleibadega. Hiljem Rääkis Ants, et mees oli omal juba habeme ära ajanud ja riided puhtaks harjanud. Ta oli ka kuulnud, kuidas ta värske käealune oli teistele bumidele seletanud, kes need "estod" õieti on ja kust nad tulevad. Mees oli oma ühiskondlikus kraadis juba paar pügalat tõusnud!

E. KÕKS

Käbi poeg aitab isa Fårö-filmiga

Daniel Bergman, Käbi Laretei poeg abielust Ingmar Bergmaniga, on suur filmientuslast, nagu Eesti Päevaleht hiljuti jutustas ühenduses Käbi Laretei intervjuuga.

Nüüd teatab Expressen, et 13-aastane filmimees Daniel on abistamas oma kuulsat isa uue filmi Fårödokument II filmimisel ja on, nagu Ingmar Bergman on jutustanud, assistendiks olnud ka kolmes eelmises filmis "Võluflöödt", "Nägu näo vastu" ja "Paradiisi turg". Danieli ülesandeks on markeerida ülesvõtete algust ja lõppu vastava "klapiga".

Daniel on otsustanud isa ameti põhjalikult ära õppida. Ema villas Djursholmis on tal keldris kinoseade ja õhtuti on ta juba pikemat aega käinud linna suures kinos "Röda kvarn" operaatori ametit õppimas ning täitnud operaatori abilise ülesandeid. Kodus korraldab ta oma koolikaaslastele filminäitamisi.

Ingmar Bergman on maha müüdnud oma Fårö ateljeed ja omandid ning likvideerib oma firma Cinematograph, millise viimaseks filmiks on "Fårödokument II". Film lõigatakse kokku muide Saksamaal Münchenis. See käsitleb saare rahvast ja nende elu.

Uus ajaviide "rahvaraadio"

Aastal 1958 otsustati USA-s lubada kõigil kodanikel kasutada 23 kanalit ultralühilainel, et saata edasi lühikesi ja tähtsaid teateid. Saate kaugus oli keskmiselt ainult 30 kilomeetrit, litsents maksis 18 krooni. 16 aastat teostati taolisi saateid, ilma et see oleks äratanud erilist tähelepanu.

Siis hakkasid veoautode juhid vestlema oma kolleegidega, et pikkadel teedel võidelda igavuse vastu. Hoiatati teisi veoautode juhte politseikontrollide ja muu taolise eest, organiseeriti proteste kiiruse piramise vastu. Tavalised kodanikud märkasid aktsioone ja tormasid ostma vastavaid aparaate, et "olla kaasas". Praegu võetakse kuus välja pool miljonit uut litsentsi, aasta lõpuks arvestatakse, et u. 20 miljonit USA kodanikku omab rahvaraadio.

Sellega on tekkinud ülemaailme "salaselts", mille liikmed üldgi ei kohtu, vaid räägivad ükstelsega kodus ja autodes. Keel on "mahlane" ja sisaldab palju erisõnu, mis on võetud lõunarlikide ja läänе murretest. Enamik tarvitab eredaid varjunimesid nagu "Hõbekuul", "Maailmaruuminaine", "Okassiga" jne. Fordi abikaasa nimetab ennast "Esimeseks emaks".

Millest räägitakse rahvaraadios? Aetakse tihti tühist loba, hoiatatakse politseikontrollide eest. Mõned harrastavad teiste kõnelustesse sissemurdmist ja muid rumalusi. Psühholoogide arvates on rahvaraadio vahend, mille abil murda välja igavast argielust ja saada uusi kontakte.

2645 põgenes idast läände Saksamaal

BONN (EPL) — Esimese poolaasta jooksul jaanusrist juulini on 2645 inimest Ida-Berliinist ja mujalt DDR-ist suutnud põgeneda Saksa Liidvabariiki.

Liidu siseministeeriumi andmetel Bonnist on 247 neist õnnestunud pääseda läbi tõkketsooni okastraadi ja miiniväljade. Ülejäänud suurel enamusel läks korda pääseda mõne kolmanda maa kaudu. (DW/AK).

Robert Kreem: Rootsi vajab 1980.a. E.Päevi

Teatavasti jäeti Baltimore'is "ajapuudusel" otsustamata järgmiste ülemaailmsete Eesti Päevade asukoht. Eesti Päevade idee "isa" mag. Robert Kreem, võttes Toronto Vaba Eestlase veergudel kokku oma muljeid, puudutab ka järgmiste Eesti Päevade küsimust n.ü. ajaloolisest perspektiivist, avaldades kahetsust, et asja ei saadud juba Baltimores otsustada, kus olid koos kõikide maade pädevad esindajad. Ta konstateerib aga: "Kindel on siiski, et ühegi maa esindaja, kellega mina kokku puutusin, ei rääkinud Rootsi vastu. Vee segamine mõne muu lahendusega praegu ei ole vastutustundeline. Rootsi ja Euroopa vajab Eesti Päevi oma jõudude mobiliseerimiseks'2.

Robert Kreem kirjutab:

— I ÜEP ajal soovisid eriti Euroopa eesti organisatsioonid, et II. ÜE Päevad toimuksid seal. Sinnapoole kaldus ka Kanada organisatsioonide seisukoht. Kuna aga 1976. a. oli USA 200 juubeliaasta, siis otsustasime siiski USA kasuks. USA võttis selle ettepaneku vastu rahvuskongressil Lakewoodis 1973. Nii on III Festi Päevade korraldamise kord nüüd kindlalt Rootsi käes koos teiste Euroopa maadega.

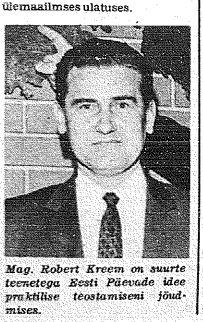
ÜEP Rootsi komitee esindajad Richard Norvell ja Sven Hanson külastasid USA-d ja Kanadat enne I ja II E. Päevi. Nemad ütlesid siinsele juhtkonnale, et meie aitame teie maadel korraldatavatele Eesti Päevadele kaasa nüüd, kuid kolmandateks E. Päevadeks Rootsis tuleb teil samaga vastata, s. o. gentlemani ausõna järele tuleks meil 1980-ks aastaks sinna Põhja-Ameerika mandrilt viia 2000 eestlast.

I ÜEP Peakomitee esimehena kutsusin 1973, aastal Torontosse kokku koosoleku, millest võtsid osa kõikide Kanadas olevate liitorganisatsioonide esindajad, USA-st Esto esimees Kaljo Popp, abiesimees Väike Lugus ja Rahvuskomitee esimees Ilmar Pleer. Mitmetelt teistelt maadelt oli saabunud kirju. Sel koosolekul leidsime, et III ÜEP peaks toimuma Rootsis 1980 ja jällegi Torontos 1984. Ka leidsime, et väiksematesse eestlaste asukohamaadesse tuleks teha külaskäike, et elavana hoida maadevahelist koostööd.

Jah, Rootsi on sisepoliitiliselt kahe poolega maa, kuid mõlema poole tegevuse siht on sama, mis meil kõigil üle maailma. Seega peaks ÜEP Rootsi Komitee kokku kutsuma kõik Rootsi organisatsioonid, et tegelik algus panna eeltöödele. Nii Eesti Komitee kui REE ringkonnad mõlemad toetavad selle suure idee teostamist Rootsis. Kui on tahe, siis leitakse ka tee.

Rootsi eestlased Baltimores leidsid, et Rootsis on võimalik rongkäiku korraldada ja et pidustuste ürituste läbiviimise lokaalid on olemas. Samuti on Stockholmis üheskoos mitmeid suuri hotelle. Kõne all oli suure laevaga sõit Läänemerre, mele Vabaduse mere rahvusvahelistesse vetesse, et sellega sümboliselt Eesti rahva vabadustahet välja jendada. Rootsi juhid ülevad, et maailma eestlaste kokkutulek seal tuleb erinev. See on hea. Meie ei tohi piduda puhul ainult sama kuube kanda.

Kui Rootsi on tõrviku omale võtnud, siis üheks olulisemaks sammuks on juhtkonna mõttekolde korraldamine võimalikult ülemaailmses ulatuses.

Mag. Robert Kreem on suurte teeneteega Eesti Päevade idee praktilise teostamiseni jõudmises.

Arvan, et niipea kui Rootsi organisatsioonid on oma otsuse teinud, tuleks meil siin otsekohe käima panna võimsa Atlandi ühusilla ehitamise eeltöod. Selle on suur moraalne tähendus ka järgmiste Ülemaailmsete Eesti Päevade õnnestumiseks. Praegu on raud kuum!

Tallinnas kardetakse, et venelaste juurdevool Eestisse suureneb mitmekordselt seoses olümpiapurjejamistega Tallinna lahel. See õigustab suurema hulga ehitustööliste toomist Venemaalt, kelledele siis varsti järgnevad perekonnad.
— Kolid?
— Njet, vot lähen olümpiaadile.

Kohalik elu

STOCKHOLM

Õppetöö algus

Stockholmi Eesti Algkoolis algab õppetöö avaaktusega teisipäeval 24. augustil kell 10.00 kooli aulas, Svartmangatan 20-22, Stockholm.

Pärast aktust siirdutakse klassidesse, kus toimub klassijuhataja tund ja sõiduka ardide välja andmine.

Samas võetakse vastu uusi õpilasi kõikidesse klassidesse.

Thirlmere TV-filmis

SYDNEY (MK) — Austraalia televisioon tegi erisaate Thirlmere asundusest, mille loojaiks olid eestlased ja kus nüüd asub eestlaste puhkekodu-kompleks.

Filmimine algas teetulbast, millel seisab "Estonian Road" (Eesti tänav). Filmiti ka eestlaste elu puhkekodus, kus seletuste andjaiks olid Elmar Kuklane kui puhkekodu sekretär ja Ilse Urm, hoolduasla juhatusliige. TV-film tuleb esitamisele veebruari alguses Adelaide ja Melbourne saatejaamade kaudu.

Turg DDR-is Greifswaldis peegeldab elustandardit, mis on Lääne-Saksa omasta madalam kuid sarnanem ennesõjaaegsele Saksamaale.

Vaeseim idariik on Bulgaaria Rikkaim on aga Ida-Saksamaa

Puudulik tarbeainetega varustamine ja vilets kvaliteet iseloomustavad turutingimusi kõigis ida-bloki riikides, kus elustandard on märgatavalt madalam kui üheski Lääne-Euroopa riigis.

Ida-Saksa (DDR) on siiski kõige kõrgema standardiga riik N. Vene mõjusfääris. Skaala lõpul seisab aga Bulgaaria ja tõenäoliselt samal tasemel on ka Rumeenia, kuid viimase kohta pole võimalik saada vastavaid statistilisi andmeid. Veelgi madalamal on siiski Albaania, kuid seal on tembeldatud kõik sellised andmed riiklikeks saladusteks, pealegi ei kuulu see riik hetkel Moskva mõjusfääri.

"Ida majanduse kiire ja lünkadeta integratsioon" nii kõlab Bulgaaria parool 1976—1980 viisaastakuks. Bulgaaria kommunistid on nõudnud juba aastaid ida majandusruumi kiiremat ühtesulatamist ning mitte harva ei tee Sofia sellesuunalisi tagasihoidlikke ettepanekuid Comeconile. Seejuures naabarriik Rumeenia eelistab rahvuslike jõudude rakendamist oma majanduse väljaehitamiseks ja Jugoslaavia omakord püüab soodustada vabakaubanduse reegleid nii palju kui see on ühele kommunistlikule riigile võimalik.

Bulgaaria KP majandusekspertidki ohkavad, et neil pole majandusliikuks arenguks ruumi, kui nad ei suuda pidurdada või ülgemini vähendada töötute arvu. Seepärast tuleb ka käesoleva viisaastaku kestel Bulgaaria metsatööliste brigaadidel otsida tööd Siberi metsades ja ehitusbrigaadidel sooritada mitmesuguseid ehitustöid N. Venes.

Kaluritel tuleb püüda kalu vetes, mida mida Kreml neile selleks on annud vabaks, näiteks Põhja-Jäämerest. Bulgaaria kaevurid on juba aastaid rakendatud mitmesugustesse N. Vene kaevandustesse tööle, peamiselt küll sellistesse, millised varustavad Bulgaariat hädavajalike maakidega.

N. Vene maakide ja muu toormaterjalide eest peab Bulgaaria maksma, kas valmisartiklitega või põllumajanduslike saadustega ning seda hindadega, mida Kreml Comeconi-i kaudu ette kirjutab, mis eriti toormaterjali vaesele ja tehniliselt mahajäänud satelliitriigile äärmiselt kahjulik on. Majandusliku integratsiooniga N. Vene majandussüsteemi järgneb kahtlemata täielik poliitiline siduvus, mida Kreml ajab sihikindlalt oma majanduspoliitikaga praegu, et varem või hiljem anda Bulgaariale "vennasvabariigi" tiitlit.

Vastse viisaastaku raames on Bulgaariale usaldatud võrdlemisi silmapaistev osa Comecon-i piirkonnas asuvate elektrijaamade ehitamisel. Vastavalt partejuhi Shivkoffi väljendusele, tuleb Bulgaarial toota aastal 1980 ca 38 miljardi kvh energiat ja sellest umbkaudu 20% aatomielektrijaamade kaudu. Edasi tähendas parteijuht, et see energia kogus on minimaalne kui tahetakse täita viisaastaku plaanis ette nähtud eesmärke teistes tööstusharudes.

Samuti kui N. Venes, asetatakse ka Bulgaarias suurt rõhku olemasolevate tööstusettevõtete moderniseerimisele ja ümberehitamisele. Uute plaanide silmapaisev puudumine ja majandusliku tegevuse tihe põimimine laokiloleva Vene tööstusproduktsiooniga lubavad järeldada, et Bulgaarial seisavad ees rasked majanduslikud ajad. Uute investeerimiste suhtes näeb uus viisaastak ette suuri pidurdamisi ja KP keskkomitee pooli hoiatati juba drastiliste abinõude rakendamist ehitussektoris.

Uute ehituste eest tohib "tasuda" alles siis, kui need on sisse-kolimiskõlbulikud ja tööstuste puhul, kui neis võib alata produktsiooniga. Ehituste juures tuleb täpselt kinni pidada plaanis ette nähtud hindadest ja tähtpäevadest.

Samasuguste abinõude rakendamist Venemaal kuulutas seltsimees Brezhnev ette mitte kaua tagasi Moskvast. N. Venes oli plaanitud 1971 ja 1974 vahel 984 uuetöötsuse ehitamine, kuid neist lülitati 760 suure hilinemisega tööprotsessi, kusjuures 407 töötsuse ehitamisaeg oli kolm kuni neli korda pikem kui seda ette nägi plaan.

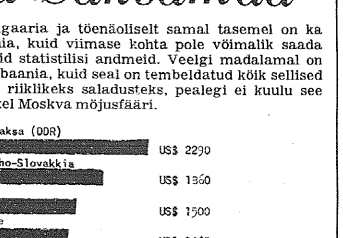
Uue viisaastaku järele lasub Bulgaaria majanduse raskuspunkt kuni 1980 keemia- ja masinaehituse-tööstusel. Siin võib konstateerida, et nendel aladel on saavutatud tähelepanuväärseid tagajärgi. Näiteks Varnas lasti vette nende esimene 100.000 tonniline tankilaev. Üldiselt kavatsetakse tõsta tööstusproduktsiooni ca 50% ja põllumajanduse oma 20%, kusjuures aga parteisheff nõuab üldist tööproduktiivsuse tõstmist 40% võrra.

Üllatavat kombel on uues plaanis eriti esile tõstetud tarbekaupade produktsioon. Seile tõus on plaanitud 45% võttes aluseks 1975.a. toodangu, seejuures näeb partel ette aga, et kaupade tarvidus peab tõusma isegi 50%. Viimased arvud vihjavad sellele, et partei tahab kodanlike materiaalset hääoli tõsta, eildusel et viimasel ajal kiirelt tõusvaid hindasid suudab partei ja valitsus pidurdada Bulgaarias.

Viisaastaku kestel peavad palgad tõusma vähemalt 90 leva (ca 410 krooni) võrra ja minimumpalgaks peab kujunema 170 levat (ca 780 krooni).

Vaatamata plaanitud viisaastakule ja vaatamata majandusliikele pingutustele jääb bulgaarlane siiski 1980 aasta lõpuks oma sissetulekute suhtes üheks kõige viimaseks Euroopas.

J. ADILA

Võrdlustabel idariikide ja Rootsi vahel. Kaupade ja jõudluste kasutamine US-dollarites 1974. Ida kohta puuduvad andmed mööduvad aasta kohta.

● *Mis juhtus*

TUNDMATU HAIGUS NÕUAB OHVREID

Arstiteadusele seni tundmatu haigus on USA-s kahe nädala jooksul nõudnud 20 surmaohvrit, eeskätt Pennsylvania osariigis. Üle 100 inimese viibib intensiivravil haiglates. Haigus tuleb järsku ja patsient tuleb kiiresti asetada hapnikutelki, et ta ei lämbuks. Haigel on väga kõrge palavik, muskiivalu ja valutekitavad hingamisraskused. Surma põhjuseks on olnud kopsude täitumine veresegusе vedelikuga.

Nagu selgub, on kõik haigestunud olnud osavõtjad sõjaveteranide kokkutulekust Philadelphias, mis toimus 21. juulil. USA-s on levitatud kuuldusi, et haiguse on tekitanud mõne uue bioloogilise sõjapidamiehakteri abil vasakäärmuslased. Teiseli poolt on esitatud teooria, et tegemist on uue "sealnfluensa" (Hispaania haigusеks nimetatud) vormiga. Kui asi on nii, siis osutub võimalikuks vaktsineerimise korraldamine.

PUNANE RIST PÄÄSTAB SISSEPIIRATUID

Rahvusvahelisel Punasel Ristil õnnestus mõjutada liibanoni võitlevaid pooli ajutisele vahe-rahule, et evakueerida kristlike falangistide poolt piiratud Tel al Zataari palestiinlaste laagrist raskelt haavatuid. Päästetute hulgas oli ka rootsi med-õde ja arst, kes töötasid vasakpoolsete haiglas. Meditsiiniõde Eva Ståhl on kaotanud käe ja vigastatud jalast. Ta oli abielus palestiinlasega. Beiruti haiglasse toodi 243 haavatut. Laagris olevat neid Eva Ståhli andmetel veel 3000. Kaks rootsi arsti on veel laagris.

AMNESTIA HISPAANIAS

Hispaania valitsus kuulutas välja amnestia poliitilistele vangidele, kes ei ole osa võtnud terroristlikest aktidest. Vabastatute hulgas on ka baski vabadusvõitlejaid ja juhtivaid kommuniste. Itaallas viibiv Hispaania kommunistide liider Carillo teatas oma kavatsusest taotleda sisseesõiduvisat kodumaale. Hispaania kommunistid pidasid oma kongressi Itaallas.

TSHILI SAADAB VÄLJA VANGID

Tshiili valitsus otsustas saata välja 250 poliitilist vangi, kes enamikus kuulusid Allende kommunistlike pooldajate hulka. Välja pääsevad aga need, keda mõni maa on valmis vastu võtma. Tshiili põgenikke on varem vastu võtnud suuremal arvul Rootsi ja Kanada, kuna kommunistlikud riigid ei ole aatekaaslaste vastu huvi näidanud. Kanadas töi kommunistide massiline sissetoomine kaasa ägedaid proteste.

Sport

Eesti Mängud Lakewoodis

Lakewoodis USA-s korraldati juba 22. aastat Eesti Mänge. Kuigi alles hiljuti toimusid Estopäevad Ameerika idaranniku, kogunes palju noori spordipäevadele, arvult ligemale kaksaada. Traditsioonі kohaselt võisteldi kergejõustikus, ujumisestemises, lauatennises, võrkpallis, korvpallis ja laskmises.

Parimad tulemused kergejõustikus saavutas Priit Paabo, kes hüppas kõrgust 1.70 ja tõukas kuuli 13.36. Seni silmapaistvalmaks Eesti Mängude osavõtjaks on Tõnu Sepp, kelle rekord 200 m jooksus 20,5 (1960) on eesti läbi aegade parim tulemus sellel distantsil.

Heinrich Ora, agronoom Connecticuti osariigis, tähistas 75-aasta sünnipäeva. USA-s töötas ta ühe farmi juhatajana.

Marianne ja Velle Kopamehel sündis Nackas poeg.

Eestikeelne biograafiline kirjandus

Esimese eestikeelse alfabeetiliselt korraldatud biograafilise teatmeteosena esineb 1909. aasta "Postimehe" (ja selle eelkäija "Perno Postimehe") 50. aastapäeva album "Postimees 1857—1907. 50-aastase kestuse mälestuseks." Selle albumi teises osas (lk. 145—280) avaldati ka "Postimehe" kaastööliste, arvult 322, elulood ja fotod.

Seega moodustavadki need albumi leheküljed esimese eestikeelse biograafilise leksikoni. Kõik need elulooliised artiklid koostati leksikoni põhimõttel: isikutelt paluti kirjalikud autobiograafiad, mida toimetuse ülesandel ühtlustas ja lühendas August Kitzberg. Selle tulemusena sisaldabki leksikon iga isiku kohta keskmiselt üle ühe veeru autentseid andmeid enamasti koos fotoga.

Igapäevases elus vajatava "Eesti biograafilise leksikoni" väljaandmise mõtte algatas A.R. Cederberg 1921. aastal Akadeemilise Ajaloo Seltsi koosolekul. Teose väljaandmiseks moodustati toimetus, milledesse kuulusid A.R. Cederberg, P. Treiberg (Tarvel) ja R. Kleis. Teose esimene vihik jõudis müügile 1926. aasta juulis, neljas vihik 1929 septembris. Kokku sisaldas see teaduslik-ajalooline teatmeteos 1128 nime, kelledest 514 olid eestlased.

Teose täiendamiseks ilmus 1940 mais veel "Eesti biograafilise leksikoni" täiendusköide, mille toimetusse kuulusid P. Tarvel, H. Kruus ja J. Olvet. Täiendusköide sisaldab 678 uut biograafiat ja 461 täiendavat artiklit 150 autorilt. Üldse on "Eesti biograafilise leksikon" koos täiendusköitega usaldusväärne faktilise materjali kogumik meie kultuuri, majanduse ja poliitika kohta enne 1940. Üldse esindab "Eesti biograafiline leksikon" teaduslik-ajaloolise universaalse biograafilise leksikoni tüüpi, milles püütakse anda hinnanguid üksikisikute tegevusele ajaloo käigus. Seetõttu tuotleti ka äärmist teaduslikkust, täpsust ja ammendavust.

Kaasaegsete biograafilist esindab "Eesti avalikud tegeldased" (1932), mida iseloomustab püüd tuua objektiivseid andmeid, isikute tegevusele hinnangut andmata. See teos ilmus Eesti Kirjanduse Seltsi algatusel ja väljaandel. Leksikoni toimetajaks-koostajaks oli alguses A. Raud, hiljem R. Kleis, keda abistas komisjon koosseisus H. Kruus, J. Köpp ja J.V. Veski.

Esimene kohaliku iseloomuga biograafiline teatmeteos oli "Saare kirjanike ja tegelaste album" (koostaja J. Meigas), mis töi andmeid 30 kohaliku tähtsusega isiku kohta. Sellele lisandus veel "Valjala avaliku elu tegelased kuni suveni 1935" (1925), mille koostajaks ja väljaandjaks oli O. Mäenilt-Mihkelson. Samuti väärivad märkimist "Pärnumaa tegelaste biograafiad. Elulooliisi andmeid Pärnumaal elavate ja tegutsevate avalikkude tegelaste kohta" (1937, VIII 299 lk.) ning "Maakondlikud suurmehed. Põhja-Eesti kultuurilugu ja tegelased" (1937). Nendegi teoste juures on jällegi iseloomustav objektiivse andmestiku toomine, ilma et isikute tegevust hinnataks.

Tallinna suuremate ajalehtedespordiajakirjade reporterite algatusel ilmus 1937 "Spordibiograafiline leksikon 1937", mille toimetusse kuulusid L. Soonpää, I Peterson, V. Raudsepp ja O. Lövi. Selle teose sisuks on faktiline ajanestik 1280 isiku kohta. Raamat on esimene eestikeelne erialane kaasaegsete biograafiline leksikon.

Aastal 1938 ilmus kolm eestikeelset biograafilist teatmeteost. Kaubandus-Tööstuskoda avaldas teose "Eesti majandustegelased", mis esitab biograafilist materjali 1000 isiku kohta tööstuse, kaubanduse, panganduse, laevanduse, põllumajanduse, ühistegevuse ja riigimajanduse alalt. Ka sisaldab see teos väärtuslikku andmestikku meie majanduse ajaloo alalt. Sellele lisandusid veel "Eesti saarte sotsiaalolustik ja tegelased" ning "Lõuna-Eesti tegelaste biograafiad. Elulooliisi andmeid Valga-, Võru-, Petseri- ja Lõuna-Tartumaal elavate ja tegutsevate avalikkude tegelaste kohta." Viimane teos esitab objektiivset elulilist andmestikku 1200 isiku kohta.

Omarikkuseks biograafiliste leksikonide sarja lõpetas 1940 "Eesti biograafilise leksikoni" täiendusköite kõrval elulugude arvult suurim erialateemeline biograafiline teatmeteos "Eesti tulетõrje leksikon", mis sisaldab 3500 lühibiograafiat.

Ühtse on eesti keeles ilmunud biograafiliste teatmeteoste struktuur mitmesugune. valdav osa ehitati üles isikunimede alfabeetilises järjestuses. Ka kasutati enamiku nende teoste koostamiseks ankeetide abi. Kõik erialased biograafilised teatmeteosed võime jagada kahte rühma: kutsealased (näiteks "Eesti majanduselu leksikon") ja harrastusalased biograafilised teatmeteosed (näiteks "Eesti tulетõrje leksikon").

Olümpiakargurid

MONTREAL (EPL) — Olümpiamängude lõpetamisel selgus, et lisaks kahele varem ära hüpanud rumeenlasele on veel kaks neoleenud Kanadalt asüüli. Nende nimesid ei avaldatud.

Sõudja Walter Lambertus, kes Rumeenia grupist esimesena asüüli küsis, põhjendas oma sammu selliselt: "Lahkun kodumaalt selleks, et saavutada isiklikku vabadust". Ta on mures vanemate pärast Bukarestis. Teiseks rumeenia kargurіks oli kanuuspordiane Ivan Caralambi, 21. a. vana, kes loodab edaspidi võistelda Kanada värvides.

N. Liidu grupist õnnestus lahkuda vaid vettehüppajal Nemtsanovil, kes avaldas pahameelt ajakirjanduse kirjutiste puhul, nagu oleks teda ärahüppamisele meelitanud üks USA naisvettehüppaja rikkast perekonnast. N. Liidu ja satelliitide meeskondasid valvati seekord eriti rangelt. See ilmneb ka võrduleses Münchenі-olümpiaadiga, kus asüüli küsis 119 idariikide sportlast.

Treening Moskva-olümpiaadiks 1980

Meeskoor Hollandi raadios

Hollandi AVRO-raadio Hilversumis (Hilversum 4) annab 4. septembril kell 13.40 edasi Stockholmi Eesti Meeskoori esinemise — sissesalumine toimus meeskoori Hollandi-reisil.

Programmilehe järele tuleb esitamisele seekord ülesvõtte teine pool, kuna esimene osa antakse üle hiljem. Saade on kuuldav FM-lainel 92,2 (kanal 17), 94 (kanal 26) ja 98,4 (kanal 38).

Laeva kiirus 165 km/tunnis

MIAMI (EPL) — USA sõjalaevastik katsetab praegu hõljuklaevadega, millised sõidavad veepinna kohal, kusjuures laeva ja pinna vahele jääb "õhupadi". Proovidel Florida rannikul on saavutatud maailmarekordiline kiirus 103 miili tunnis, mis kilomeetrites on 165 km/t.

HELMI MÄELO

ET VAHETADA NAHKA Probleeme võõras keskkonnas

Rootsi Kirjanike liidu ajakiri "Författare" on viimasel ajal heldelt ruumi andnud sisserändajate-vähemusrahvuste- kelle ja kirjanduslike probleemide arutlemiseskska vähemusgruppidesse kuuluvate kirjanike eneste poolt. Baltlastest on neid võimalusi kasutanud läti luuletaja Gunnars Irbe, kes kahel päeval esines raadios läti luulest jutustades ja seda deklameerides. Samal kevadhooajal kõneles Harri Olt eesti luulest, tutvustades peamiselt kodumaa oma. Siinsetest luuletajatest loeti Kalju Lepiku ja Ilmar Laabani luulet.

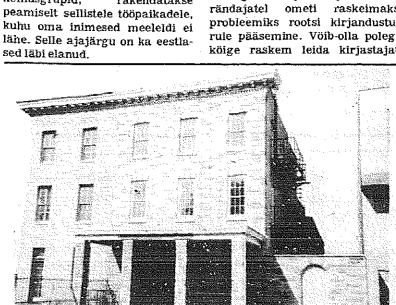
See kõik oli esmakordselt, mil baltiastele sellist tähelepanu osutati. Kuid gunnars Irbe on kirjutanud ka pikema artikli "Författare" nr 4/5, mis kannab pealkirja: "Kas vähemusrahvuste kirjanikud on endamõrva kandidaadid"? Nii drastiliseks väljenduseks ta kasutab rootsi kirjaniku Ruth Halldéni sõnu ühest DN artiklist, milles öeldakse, et "kirjutada laekasse on edamõrv". Irbe ütleb, et seda enam on põhjust vähemusrahvuste kirjanikel end nii väljendada. Kuid tema ei usu neid, kes üllevad: 2'Ma pole ilalgi uskunud nende kolleegide sõnu, kes praalivad, et neid rahuldab ka laekasse kirjutamine . . . see on pigem trotsireaktsioon või silmapilgu endakaitse, et midagi muud". Irbe nõuab oma artiklis majandusliku toetust ka vähemusrahvuste kirjanikele ja kirjastustele samal alusel ja põhimõttel mis toimub oma rahvale.

Siin Rootsis on kergem "vahetada nahka" eestlastel, keda väliselt ei saa eraldada rootslastest. "Nahavahetamise" otsustab vaid inimese enda hoiak. Raskem on nahka vahetada nendel, kes rassiliselt erinevad, sest ümbruskond märkab nende "nahavahetuse" ebaehtsust juba väliste märkide järele.

Eestlased ei ole seni nende probleemide arutlustega kaasunud. ARvatavaks põhjuseks on, et oleme juba kolm aastakümmet tagasi oma kirjastused asutanud ja raamatute levitamise süsteemi välja arendanud. See meid enam ei põleta, küll aga läheneb mure lugejate vähenemise ümber. Kui raamat ise ennast enam ei tasu on uute ilmumisel lõpp. Seda kahju tuntakse alles siis, kui seistakse fakti ees, et on kaotatud nii rahvusliku kui ka poliitilise olemasolu kõige kindlamad alustalad. Ainult laulu ja tantsuetendustega ei püsi ükski rahvas pikemas perspektiivis iseseisvate kultuurrahvaste peres. Need on silmapilgu elamused, millised juba homne päev ületab. Selleks on huvitavaks näiteks Rootsi televisioonis "Sveriges Magasin" kavas võimaldatud vähemusgruppidele rahvatantsudega esinemised. Jälgisin neid silmaluplu pilte ja olen kuulnud ning lugenud nende ümber haletsevat tooni: "stackare", kes oma maa on kaotanud!" Muidugi ei saa noid esinemisi alahinnata, aga kaugeltki mitte üle hinnata nagu oleks see ainuvõimalus oma rahva olemasolu edasi kanda. Põhitalaks on läbi aegade olnud ja jääb ka tulevikus kirjasõna — rahvusliik raamat ja ajaleht.

Vähemusrahvaste suurima eetnilise grupi moodustavad siin maal soomlased. Viimaste andmete põhjal on Soomest Rootsi ümberasujaid ligi 300.000. Need on peamiselt nooremasse generatsiooni kuuluvad mehed ja naised, keda nende kodumaa on kasvatanud ja välja koolitanud ja kes nüüd miljarditesse ulatuva kapitalina annavad oma tööjõu Rootsile. See on omamoodi traagika Soome seisukohast. Kuid Rootsile on see kasulik, sest soomlased, nagu ka teised vähemusgrupid, rakendatakse peamiselt sellistele tööpaikadele, kuhu oma inimesed meeleldi ei lähe. Selle ajajärgu on ka eestlased läbi elanud.

Selline on möödunud ülemaailmsete eesti päevade linna Baltimore eestlaste Eesti Maja, mis paraku ei asunud Esto ürituste keskuses ja jäi nii paljudele nägemata. Kuid selles majas toimus Rootsist Mart Kikerpuu poolt kaasa viidud noorte kunstigrupi tööde näitus.

Soomlaste suure arvu tõttu on nendele võimaldatud avaramad enseeavalduse võimalused nii raadios kui ka televisioonis. Kevadhooajal toimus kahe maa vaheline televisiooni ühisprogramm, millest ka Rootsi peaminister osa võttis. Tollest kavast selgus, et soomlased kavatsevad siin maal hakata energiliisemalt viljelema omakultuuri harusid. Nad on juba asutanud oma kirjastuse ja tegutsevad ühiskondlikult soomluse talletamise sihiga. Peaminister ei vaielnud sellele sihile vastu, vaid ütles: "Rootsi rahvusgrupp Soomes on omakultuuri hoidnud ja viljelenud 700 aastat, andkem ka miele aega nende võimaluste teile pakkumiseks".

Tõsi. Soomerootslaste rahvusgrupp on iseteadlikult ja kindlalt hoidnud kinni oma emamaa kultuurist ja rootsi keelest. Mõlematel rahvustel on Soomes võrdsed õigused, võimalused ja kohustused kultuuri ja keele omapära arendamiseks. Kuid kas mitte Eesti liberaalne põhiseadus ei võimaldanud seda. kõikidele vähemusgruppidele juba kahekümnendatel aastatel? See oli nii. Samuti elasid ja talietasid Eestis oma rahvuse Eesti rootslased. Minu meelest oleme siin Rootsis liiga vähe rõhutanud seda ajaloolist momenti, et saaksime ka siin samad õigused elada Rootsi eestlastena, kui Eestis elasid rootlased läbi mitme aastasaja.

Tegelikult tulebki soomlasi siin maal pidada kõige puhtakujulisemateks sisserändajateks, kuna teised rahvused, umbes paarkümmend, on ühel või teisel põhju sel poliitilised põgenikud.

Tagasi tulles kirjanike probleemi juurde on Borásis asutatud ka Sisseränurahvuste Kirjanike Uhing, Aasta algul kuulus sinna 51 kirjanikku. Pole teada, et eestlastest oleks sellesse ühingusse kuulujaid. Uhingu sekretäriks on Miguel Benito. Küll aga kuulub eestlasi Rootsi Kirjanike liitu. Valev Uibopuu oli 1960 esimene, keda sinna vastu võeti. See oli veel aeg, mil ka kirjanike hulgas ei olnud meeleolu "sissetungijate" vastu kuigi sõbralik. Kuid ümberhinnangud on olukorda kiirelt muutunud. Nüüd kuulub eestlasi Liidu liikmeskonda 8 isikut. Mitmed, ka mitteliikmed, on saanud töötsipenduume ja pensionäride kirjaniku lisapensioni.

Kõige selle juures jääb sisserändajatel ometi raskeimaks probleemiks rootsi kirjandustrule pääsemine. Võib-olla polegi kõige raskem leida kirjastajat kui on käsikiri pakkuda. See aga nõuab kas otse rootsi keeles kirjutamist või siis sellesse keelde tõlkijat. Andres Küng ja Käbi Laretei on kirjutanud oma teosed rootsi keeles, kuid need ei ole mitte ilukirjanduslikud tööd, vaid kirjeldavad — memuaar — ja politiilised teosed. Eestlaste osas on kogemused, et nooremad mõistavad küllaldaselt rootsi keelt, kuid mitte külladaselt enam oma emakeelt, et kirjanduslikku teost tõlkida ja selle loomingulist sügavust õieti edasi anda. Raskeim on luule.

Kuid need probleemid ei ole mitte ainult meil, eestlastel, vaid ka teistel rahvustel. Keel on õpitav, seda võib hästi osata, kuid selle tundesügavused pärinevad, kas rikkad või vaesed, esimestest eluaastatest ja sellest miljööst mis sõnadetagi omandatakse.

"Författaren" veergudel on kaks naiskirjanikku ja ema, kumbki eri rahvusest, oma emakeele ja kirjandusliku loomingu probleeme analüseerinud. Uks nendest on abiellumise tõttu Rootsi sattunud ameerlilane, teine on samal põhjusel Inglismaale sattunud rootslane. Esimene, Binnie Kristal Andersson, kirjutab "Författaren" nr.1, 1976 pealkirja all: "Et vahetada keelt", teine, Einor Martinus, "Förf". nr 4/5, 1976, "Et vahetada hka".

Andersson on sündinud 1941. aastal New Yorgi Brooklyni linnaosa vaeses rajoonis. Ta kodune miljöö olnud sünge ja rõõmuvaene, kodune keel tänavasündmusi varjavamatult robustne. Ta lapsesõda ja silmad olnud täis hirmu vilenda korruse kanast alla vahtides, kus tänaval toimusid kaklused, tapmised ja narkootikaärid. Ta ei mäleta, et oleks kunagi kuulnud oma emakeele ilusamaid sõnu või elanud üle meeldejäävaid rõõmuhetki. 20-aastaselt reisib ta Hispaaniasse, sealt Prantsusmaale ja Inglismaale kuni 1968. aastal sääbub Rootsi.

Andersson on luuletaja. Ta leiab ennast sellena alles Rootsis, kus elab üle äärmiselt sügavaid hingelisi murranguid, kus kannatab isoleeritust, kuid tunneb samaaegselt oma abitust ning vajadust vanast olemusest vabanemiseks. Ta tunneb tungi kirja panna oma elamusi, kuid kaks maailma tema hinges on põhiliselt erinevad. Ta lõõtab vabrikus võõrkeelle korrespondendina, nähes enda ümber vaid majandusliku heaolu pündlust. Kuid see ei ole see, mida ta otsib. Alles siis, kui sünnib ta esimene laps ja ta on seotud kodu külge, avaneb tal võimalus õppida rootsi keelt. Esimesed värsid ta kirjutab inglise keeles kavatsedes neid hiljem rootsi keelde tõlkida. Kuid ta pole rahul tundes, et mõlemad keeled on puudulikud. Ta otsustab ainult ühes suunas oma keeleoskust arendada — elab ju nüüd Rootsi ühiskonnas ja selle miljöös. Nii jääb pikkamisi kõik vana varju. 1971. aastal ilmub "Expressenis" ta esimene luuletus ja 1975. aastal esimene luuletuskogu. Ta on nüüd "Invandrarrapporti" toimetajaks. Visa püüdluse ja õppimise tõttu tunneb ta juba põhjalikumalt uute keelt, kui vana. Aga siiski on see uus tema sisetundes vana ja uue kokkuliidetud süntees.

x

Martinus on sündinud Rootsis 1943. aastal ja õppinud ülikoolis inglise keelt. Abiellus inglasega ja siirdus Inglismaale. Ta olnud uhke oma hea inglise keele oskuse üle ja tal ei ole olnud probleeme selle kasutamisel. Anderssoni artiklel inspireerib teda ka oma isiklikke elamusi analüseerima. Ta on kirjutanud ingliskeelseid näidendeid ja rootsikeelseid lasteraamatuid. Ta on Rootsi Kirjanike liidu liige. Ta leiab, et sõidab koos Anderssoniga samas paadis, kuid ometi suure vahemaaga. Anderssonil on olnud püüdeks vanast vabaneda ja uus omaks võtta, kuna temal käib "pidevalt võibtlus kahe keele vahel".

Inglise keele oskuse lünka tundis ta alles aasta pärast, kui sündis ta esimene laps. Ta hingesügavusest tungis esile mingi "tundeelamuslik tomp" mida tal seni vaja ei olnud. See oli lapsega kõnelemise keel. Veelgi sügavamalt ta elas selle tunde, kui sündis teine laps: inglise keel oli talle äkitselt võõrkeel, adopteeritud keel. Ta saab teadlikuks vajadusest õpetada oma lastele ka oma emakeelt. Nende kodu on nüüd kakskeelne. Ta püüdis küll vahetada nahka, kuid leidis rahuldust mõlemaid keeli õpetades oma lastele.

x

Olles lugenud kahe noore ema hingelist võitlust võõras ühiskonnas ja miljöös selgub, et mõlematel on ühine saatus, kuid lahendused erinevad. esimene püüab vabaneda oma lapsepõlve rasketest mälestustest, sest tema hingesügavusest ei tõuse mingit õrnusetompu oma last käsitades. Kuid ta ei vabane mitte täielikult. Keegi ei ole võimelne oma lapsepõlve täielikult maha matma. Teine leiab emakeelsed sõnad oma lastele ja suuda rakendada kakskeelsuse süsteemi, rikastades seeläbi oma lapsi kahe rahva kultuurivarade pääsemise juurde.

Mida oleks veel lisada? Ainult seda, millest eelpool ei ole juttu ja see on emakeele õppimine. Tegelik elu on näidanud, et pole küllalt vaid kodusest kõnelemisest. Koduse keele mõistmine ununeb kiirelt. Põhi jääb ainult siis kui keelt loetakse ja kirjutatakse.

Juba kehtestatud seaduse järgi on lastevanematel Rootsis õigus nõuda lapsele emakeele õpetamist koolides. Seda peaksid vanemad julgelt kasutama. Äärmiselt tähtis on ka koduses elus lugemise vastu huvi äratamine. Eesti algkoolides ja täienduskoolides on olemas noorte raamatukogud. Kahjuks ei lähe lapsed neid ise nõudma kui õpetajad vaeva ei näe nende laenutamisega. Jääb loota, et algaval kooliaastal ka selles mõttes aktiivsem tegevus hoogu võtab.

Leili ja Jan Hagmanil sündis Stockholmis tütar.

Marianne ja Vello Kopamehel sündis Nackas poeg.

Karl Talpak, üldtuntud soomepoiste sõjaaegseid juhte, viibis ülemaailmsetel Eesti Päevadel, kus teatavasti ka soomepoisid kokku tulid. Pärast pidustusi külastas kapten Talpak Vancouveri ja Torontot, kus ta oli soomepoiste kõlilaseks. USA piirides käis ta veel Los Angeleses.

Vallot Linkvist, kes Rootsist aastaid tagasi asus Kanadasse, äratab seal korduvalt juba tähelepanu koerte dresseerijana. Uks kaabel-TV-jaam andis üle temaga intervjuu ja laskis teda demonstreerida oma viie lambakoera dressuuri.

Õpetajate päev Eesti Päevadel

BALTIMORE (ME) — Esto '76 on minevik, kuid järellainetus pole veel vaibunud ega tohikski vaibuda enne järgmisi Eesti Päevi. Eesti Päevade raames peeti palju mitmesuguseid koosolekuid, kokkutulekuid, konverentse, kongresse ja muud.

Üks olulisemaid oli Ülemaailmne Eesti Õpetajate Konverents, mis peeti 7. juulil Hilton hotellis. Sellest võtlis osa õpetajaid igast ilmakaarest — USA'st, Kanadast, Rootsist, Saksamaalt, Austraaliast — kokku ligi poolsada. Õpetajate konverentsi korraldajaks ja organiseerijaks oli Õpetajate Koondise USA-s esimees Eduard Kärner, kelle poolt oli avasõna ja soojad sõnad konverentsist osavõtjaile. Konverentsi juhatajaiks valiti Edgar Marten Torontost ja Gaston Randvee USA-st. Sekretärideks Luule Küngas Saksamaalt ja Vaike Kiin USA-st.

Eesti Õpetajate Keskühingu 25. juubeliaasta puhul tervitas esimees Herman Rajamaa Rootsist, millele järgnesid tervitused asukohamaade esindajailt. Õpetajate Ühingu poolt Kanadast tervitas Leida Marley, lugedes ühtlasi ette ühingu kaüaaegse esimehe Hella Leivati südamliku läkituse sooviga, et õpetajad ammutaksid raugemata jõudu õpetajate konverentsist ja Esto 76-st, millest jätkuks viljakandvaks tööks eesti laste õpetamisel paljudeks aastateks.

Luule Küngas tõi eslle muresid ja raskusi, millega tuleb võidelda Saksamaa õpetajail ja mis paistab iga aastaga muutuvat raskemks nii õpilaste kui ka õpetajate osas. Samad probleemid paistsid olevat ka Austraalias.

Ülevaate Toronto ja teistest Kanada koolidest andis Toronto Eesti Keskkooli juhataja Edgar Marten, rääkides ka õpikuist, mis trükitud viimase nelja aasta jooksul Torontos.

Pikema referaadiga Eesti rahvusliku kasvatuse ideoloogiast ja sihiasetusest esines Herman Rajamaa, tuues eriti esile välis-eestlust. Kui pagulusalgaastail meie töö ja mõtted kulgesid ainult kodumaale tagasipöördmiseks suunas, siis aastate möödudes jääb paratamatult see vähemaks ja seda asendab välis-eestlus.

Pole oluline, kus eestlane elab, oluline on, et ta oma sõnades ja tegudes on eestlane. Paljud suurte ja tuntud rahvaste tähtsad jõud on just oma paremad tööd loonud väljaspool kodumaad. Referaadile järgnes elav diskussioon. Peeti vajalikuks asutada kuskile vabasse maailma eesti kool, kuhu vanemad võikski saata oma lapsi lühemaks või pikemaks ajaks eesti keele täielikuks omandamiseks.

Eriti oluline on see noorte õpetajate juurdekasvu osas. Leidub küllaldaselt noori õpetajaid, kes töötavad õpetajaina kohaliku maa koolides ja oleksid tahtelised õpetama ka eesti koolis, kuid puudub külladane eesti keele oskus.

Huvitava ja väga põhjalikult ettevalmistatud referaadiga esines Inge Tork Torontost, teemal: Kuidas töötada õpilastega, kes eesti kooli tulevad umbkeelseina või nõrga eesti keele oskusega.

Referaat tugines kogemustele, kuna Inge Tork õpetab kohalikus algkoolis inglise keelt uuskanadalaste lastele, kes kooli tulles sõnakestki inglise keelt ei oska. Samuti on ta õpetanud eesti keelt. Toronto täienduskooli eriklassis, kus õpivad umbkeelsed. Kogemused eesti kooli eriklassis näitavad, et need lapsed, keda kodus aidatakse ja õpetatakse, jõuavad edasi.

Teistel aga, kus õpetamine piirdub ainult paaritunnilise tööga koolis, on tagajärjed minimaalsed ja paari-kolme aasta järel lahkub laps koolist, ilma et ta sealt palju oleks saanud. Referaat oli elav ja näidete rohke. Referent toonitas eriti, et tund olgu huvitav ja lõbus. Õpetaja ärgu olgu laste väikesemategi saavutuste juures kiidusõnadega kokkuhoidlik.

Oleks ainult soovinud, et seda oleks kuulnud rohkem noori õpetajaid, kellel niisugune keele õpetamisega arvatavasti tuleb just palju tegelda.

Uute õpikute kirjastamisest rääkis Johan Ungerson Rootsist. Õpperaamatute kirjastamise koordineerimiseks peaksid Rootsi, Kanada ja USA pidama tihedamat kontakti, milleks valiti kirjastamise komitee.

Ukrainlased esitasid vabadusnõuet olümpial

MONTREAL (ME) — Teatavasti lehvitati Montreali olümpiamängudel publiku hulgas siinmustvalget lippu ja rulliti lahti teine lipukangas eestlasest võistleja poolehoidjate poolt. Otse poliitilisi aktsioone teostasid aga oma vabadusnõude esitamiseks kogu olümpiaadi ajal Kanada ukrainlased.

Vormiliselt nõudsid protestijad Rahvusvaheliselt olümpiakomiteelt, et ukraina päritoluga sportlased esineksid Ukraina ja mitte N. Liidu nime all (teatavasti on Ukraina ja Valgevene mõlemad ametlikud UNO liikmed, kuna venelased organisatsiooni loomisel soovisid nii endale rohkem hääli kindlustada). Seda ei lubatud, kuna venelased olid vastu. Ukrainlased Kanadas moodustasid ukraina Olümpiaadikomitee, milline mängude ajal püüdis mitmel viisil äratada tähelepanu.

Torontost pärinev Lubomyr Crykh, kes lehvitas Ukraina lippu ajal, mil N. Liidu naiskond võistles käsipallis, arreteeriti "rahurikkumise" süüdistusega. Naiskond koosnes peagu eranditult ukrainlastest. Samal ajal demonstreeris Ukraina lippe veel kuni 25 inimest samast grupist. Ukraina Olümpia Komitee teatab et kuni 125 ukrainlast oli toodud võistlema nõukogude punaliipu all. Kuid samasuguselt oli nõukogude meeskonnas ka eestlasi, lätlasi, leedulasi, armeenia j.t. sportlasi.

N. Liidu ja Ida-Saksamaa vahelise käsipalli matshi ajal kerkis järsku keset väljakut 20-aastane Danylo Hyhal, hoides kõrgel Ukraina sinikollast lippu ja esitas hoogsalt ukrainlaste rahvustantsu "proshitske". Lõpuks märkasid ka julgeoleku mehed, et midagi on korrast ära ja lähenesid tantsijale.

Demonstrant lõpetas tantsu, samnus politseinlikele naeratades vastu ja andis end politseiametnike valdusse. Temale esitati süüdistus rahurikkumises. 52.000 pealtvaataja hulgast aploderiti temale tugevalt ja TV andis sündmuse edasi. Uks politseinikest ütles: "Kas ei olnud suurepärane tants?".

Sama Ukraina komitee oli riietanud ühe meeskonna valgetesse särkidesse, kus igal mehel oli rinnas üksainus suur täht. Kui nad olid platseerunud kõrvuti istuma, võis publik lugeda: "Vabadust Ukrainale".

Ukraina kohalikud aktivistid olid silmnähtavalt ka abiks neile sportlastele, kes pidasid plaani Kanadasse "ära karata", nagu seda võis välja lugeda inglis-keelsest ajakirjandusest.

Ukraina patriootide protestiavaldusele hulka tuleb arvata ka N. Liidu punalipu mahatoomist lipuvardast staadioni piirkonnas. Lipule süüdati väljaspool velodroomi tuli otsa ja põletati ära. Montreali "Gazette'i" teateli piirati politseivõimude poolt sportlaste väljapääsu "Sportlaste külast" ja teistele sportlastele, kes võtavad osa avalikest funktsioonidest pandi politsei- ja sõjaväe eskordi valve alla.

Olümpiaadi ülemäärast politseilist ja sõjaväelist kaitset on ametlikult põhjendatud terroristide infiltratsiooni kartusel, mis ei teostunud aga Olümpiaadi kestel. kui selleks mitte arvata sütikutega karpi Spordipalee väljakäiguruumis, milline karp ei sisaldanud aga lõhkeainet.ei.

50.000 Pärnus

Pärnu on kasvanud väljast sisserändajate arvel kiiresti ja elanike arv ulatub ametlikel andmetel nüüd 50.000-le. Suure propagandistiliku tähelepanuga ristiti "kodanik nr. 50.000" — vastsündinu nimi oli Madis Kasemets.

Pärnu vanust arvestatakse praegu 725. aastale, kuna piiskop Heinrich lõi 1251 Sauga jõe suudmesse residentsi nimega Perona.

1944 oli Pärnus 22.000 elanikku.

Jakob Koit 70-aastane

Aastad, need ainult kaovad! Lainud neljapäeval sai nimelt 70-ne aastaseks meie kultuurielus Rootsis hästi teenekas ja alati nooruslikult aktiivne ajaloolane Jakob Koit.

Sündinud 12. augustil 1906 taluperemehe pojana Emmaste khelkonnas Hiiumaal, õppis Jakob Koit 1922—28 Läänemaa õpetajate seminaris ja töötas siis aastail 1929—33 õpetajana Leisi ja juhatajana Sõru algkoolis Hiiumaal. Ent kihk ja huvi akadeemilise hariduse järele viisid noore rahvavalgustaja juba sügisel 1933 Sõrust ära Tartu ülikooli. Seal õppis ta Eesti ja naabermaade ajalugu ülemastme, üldist ajalugu ja kodanikuteadust keskastme ja Eesti ja naabermaade muinasteadust alamastme ulatuses.

Akadeemilised õpingud lõpetas K. 1942, millal ta tööga Käina kihelkonna ajalugu Vene ajal kuni pärisorjuse kaotamiseni (1710—1816) omandas mag. phil. kraadi Eesti ja naabermaade ajaloo alal. Rööbiti stuudiumiga nimetatud ainetes võttis K. 1939—40 osa ülikooli juures töötavast didaktilis-metoodilisest seminarist ja omandas vastavate eksamite õiendamise järele gümnaasiumiõpetaja kutse ajaloo, kodanikuõpetuse ja majandusteaduse alal.

1942—44 oli K. osakonnajuhataja (endise Eestimaa Kirjanduse Seltsi raamatukogu hooldaja) Ajakoomuuseumis Tallinnas. Selleit töökohalt siirdus ta sügisel 1944 põgenikuna Rootsi.

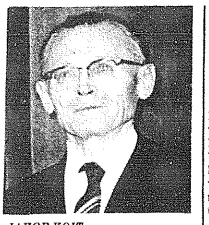
Uuel asukohamaal leidis Jakob Koit kõigepealt rakendust nn. riikliku arhiivitöölisena, esiteks Västergötlandi muuseumis Skara linnas ja siis aastail 1945—56 Riddarhuseti juures Stockholmis. Rööbiti sellega alustas K. temale omase energia ja visadusega taas õpinguid ajaloo alal ja nüüd Stockholmi ülikoolis, kus ta 1957 õiendas filosoofia litsentsiaadieksami ajaloos.

Alates järgmisest aastast kuni pensioneerimiseni sügisel 1972 oli K. Rootsi riigiarhiivi teenistuses (1958—64 siiski ainult poole tööajaga, teise poolajaga oli ta neil aastail Kammarkollegiumi teenistuses). Alustanud teenistust Riigiarhiivis erakorralise ametnikuna, avanseerus Koit 1964 arhivaariks (arkivarie) ja 1968, millal tema tööülesannete hulka lülitati ka kuningliku Lossiarhiivi (Slottsarkivet) hooldamine, lossiarhivaariks (slottsarkivarie).

Piiratud ajalises ulatuses on K. jätkanud tööd Riigiarhiivis ka pärast pensioneerimist. Siinkohal pole võimalik peatuda lähemalt juhtilari tööl eelnimetatud arhiivides, ei arhivaalide korraldamise ja inventeerimise ega ka mitte uurijate teenindamise osas. Märkigem ainult seda, et tema panus nimetatud arhiivide sisetöös on silmapaistev, ja et tema sõbralikkus, abivalmidus ja arhiivikogude põhjalik tundmine on kindlustanud K-le uurijate siira tunnustuse ja sümpaatia.

Jakob Koit ei ole aualn arhivist, ajaloolise allikainese korraldaja ja hooldaja, vaid ka aktiivne ja viljakas uurija ajalooteaduse lalaldastel tööväljadel. Tema arvukatest trükis ilmunud uurimustest olgu nimetatud järgmisi: Hiiumaa kroonumõisade ülerahvastuse probleemist 1740-ndail aastail (Ajaloo Ajakiri 1941). Om saltsjuderi i Estland under svenska tiden (Svio-Estonica IX. Lund 1949). De svenska dagböndernas kamp för sina fricoch rättigheter 1562—1685 (Sealsamas X, Lund 1951, litsentsiaaditöö). Über die politische Abgrenzung der Insel Hiiumaa (Dagö) im Mittelalter (ETS Rootsis Aastaraamat I, 1952), Estnische Bauern als Krieger während der Kämpfe in Livland 1558—1611 (Sealsamas IV, 1966), Die Musterregister der estländischen Adelsfahne von 1584 und 1586 (Sealsamas V-VI, 1971 ja 1975, autasnustatud 1976 Art. Puksovi nimelise fondi preemiaga), Rannsakningen om halvfrälset i Småland omkring 1575 (Stockholm 1953), Kammararkivets baltiska samlingar (Meddelanden från svenska riksarkivet för åren 1970—1973, Stockh. 1976). Märgitud olgu ka K. kaastöö Eesti biograafilise leksikoni täienduskõitele (Tartu 1940), A. Meisteri toimetusel Stockholmis ilmunud Eesti entsüklopeedia vihkudele 1-2 ja teosele Äldre svenska frälseslälkter I:1 (Stockh. 1957, K. oli selle teose üks toimetajaid). Tulimuliale jne.

Vaatamata ulatusliukle ja pingutavale kutse- ja uurimistöö-le jätkus Jakob Koit'il alati aega, huvi ja energiat meie kultuurilistele üritustele kaasalõõmiseks ja

JAKOB KOIT

kaasatöötamiseks. Eriti intensiivselt on ta osa võtnud Eesti Teadusliku Seltsi Rootsis tööst ja tegevusest. Enam kui veerandsaja aasta jooksul on tema täitnud kõige töörohkemat ülesannet Seltsi juhatuses: 1950—64 abisekretär ja 1955—76 sekretär. Neis ülesannetes on juubilar annud oma parema ja on olnud üheks olulisemaks jõuks selle organisatsiooni ürituste ja püüdluste rakendamisel ja arendamisel. Võiks küll täie siirusega väita, et Jakob Koit on teeninud hästi ja edukalt meie teadust ja kultuuri siin paguluses.

Kõige eelpool nimetatu eest alati sõbralikule ja ikka abivalmile Jakob Koit'ile ütlen ma kutsevendade, töökaaslaste ja eriti ka sõprade poolt EUS Veljestos meie siira tänu ja tervituse uude elu-aastakümnesse astumisel.

EVALD BLUMFELDT

Kes tegid Esto-pilte?

Praegu on käsil materjalide kogumine ja koondamine ülevaateks Ülemaailmsetest Eesti Päevadest Baltimores, USA-s. Vaba maailma eestlaste suurest kokkutulekust ajaloo jaoks jäädvustatavatest materjalidest moodustavad päevapiltikud ülesvõtted huvitava ja tähtsa osa.

Ülemaailmne Eesti Keskнõukogu, kes koostab suurpidustuste ülevaate trükisõnas ja pildis, pöörab vaba maailma kõigi eestlaste poole, kes tegid Baltimores ülesvõtteid: saatke fotosid.

Kutseliste fotograafide poolt tehtud ülesvõtete korval on eestlaste kokkutulekust täieliku ülevaate saamiseks tähtis ka iga foto, mis tehtud asjaarmastajate poolt, ja mitte üksi sündmustest, vaid ka pidulistest. Eriti tänuväärt on negatiivi saatmine kui piidistaja seda ise enam ei vaja. Saadetiselе lisatagu saatja nimi ja aadress, samuti võimalikult ka aeg ja koht, kus foto tehtud.

Saadetised palutakse adresseerida: Estonian World Council, 243 East 34th Street, New York, NY 10016, USA.

Tiin (n-na Valdes) ja Heitti Tederile sündis Bjärredis esimese lapsena tütar.

Tõnis Kint 80-aastane

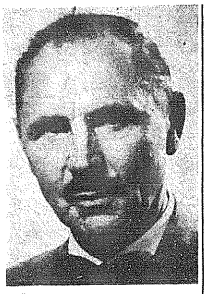
Stockholmis täitub 17. augustil 80-nes eluaasta agr. Tõnis Kintil.

Kui meie tagasi vaatame Tõnis Kinti seniselе elutõökе, siis on siin tegemist eesti mehega, kelle esimese tegevusperioodi kohta otseselt võib öelda: ühes käss ader, teises mõõk — külvaja põllul ja võitleja Vabadussõjas. Sama kehtib sümboolselt ka ta tegevuse kohta iseseisvas Eestis ja paguluses — ta on agronoom ja samal ajal poliitik, kes on alati elavat huvi tundnud ühiskondliku ja poliitilise tegevuse vastu.

Tõnis Kint võttis vabatahtlikuna osa Vabadussõjast algusest lõpuni' soomusronglasena ja oli 1920 veebruarist alates soomusrongi ülema kohusetäitjaks.

Pärast Vabadussõda jätkas Tõnis Kint õpinguid Tartu Ülikoolis, mille põllumajandusteaduskonna lõpetas 1924 end tälendades käitismajandusteadusе õppeainete alal ka veel Taani Põllumajanduse Ülikoolis Kopenhaagenis. Juba üliõpilasena astus ta Eesti Põllumeeste Keskseltsi teenistusse. Alates 1925 oli ta Põllumajandusliku Raamatupidamistalituse abijuhatajaks ja 1928—1932 selle juhatajaks. Võttis osa Põllutöökoja organiseerimistööst ja oli selle abidirektoriks kuni 1936, direktoriks 1936—1940. Põllutöökoja juhatajana teostas ta neil aastail ulatusliku ja põhjaliku reformi eesti põllumajanduse ratsionaliseerimisel, organiseerides kogu maad haarava ajakohase nõuandetegevuse, alustades üldist põllumajanduse mehhaniseerimist ja elektrifitseerimist.

Oma kutsetöö kõrval tundis T. Kint elavat huvi poliitilise ja ühiskondliku tegevuse vastu mitmetel aladel. Oli Tallinna

TÕNIS KINT

Eesti Majandusühisuse esimeheks 1933—1940, Mütigiühisus "Muna" esimeheks ja Põllumeeste Keskpanga juhtivaks tegelaseks. Poliitiliselt kuulus juba 1918.a. alates Eesti Maaliitu ja hiljem Eesti Põllumeeste Kogude rühma. Tõnis Kint võttis osa Eesti Rahvuskogu tööst uue EV põhiseaduse väljatöötamisel ja valiti oma valimisringkonnast Riigivolikogu liikmeks.

Kui 1940 saabusid rasked okupatsioonipäevad, sai T. Kint presidеnt Pätsilt usaldusliku ülesande korraldada koostöös demokraatliike erakondade juhtkonnaga vastuaktsioon kommunistide peibutusvalimistele. Ta kandidatuur kustutati vägivaldselt. T. Kint on üks neist vähestest vabas maailmas elavaist poliitikuist, kes on kaasa toonud dokumentaarsed materjalid toorkordse valimisvõltsimise kohta. See materjal on mitmes keeles ajaloole jäädvustatud ja annab ilmeka pildi tollest valimisparoodiast, mis on läinud ajalukku kurikuulsate "balti valimiste" nime all. T. Kint sattus vastuollu ka saksa okupatsioonivõimudega ja oli sunnitud Tallinnast lahkuma.

Saabunud 1944 septembris põgenikuna Rootsi töötas T. Kint alul Ultuna Põllumajandusülikooli juures, 1949—1951 Stockholmi piirkonna põllumajandusnõuandeasutuses, alates 1951 Rootsi Põllumajandusliidu kälistibüroos ja oli 1954 alates rakendatud Rootsi Põllumajanduse Uurimisinstituudi juures.

T. Kint oli üks Eesti Rahvusnõukogu asutajaid ning on olnud pikka aega ERN ahiesimees ja esimees. On Põllumeeste Kogud Rootsis esimeheks. Samuti on ta kaasa töötanud teistes keskorganisatsioonides, Eesti Komitees ja Rahvusfondis. Pikka aega juhtides Põllumajandusliidu tegevust on ta osa võtnud Euroopa Põllumajandusliidu pea kõigist kongressidest. Tõnis Kint on kogu Rootsis viibimise ajal olnud aktiivne riigiorganite kontnuuteedi kindlustamisel. Oli Aug. Rei poolt 1953 ametisse määratud valitsuse liikmeks ja nimetati 1963 A. Warma poolt peaministri asetäitjaks. Viimase lahkumisel astus 23. dets. 1970 peaministrina presidendi ülesandeisse ja nimetas ametisse uue valitsuse 8. mail 1971.

Suure juubeli puhul soovime Tõnis Kintile vastutusrikaste ülesannete täitmiseks õnnelikku kätt ja palju aastaid!

HEINRICH MARK

Mis juhtus

VAHERAHUD BEIRUTIS, KAHURID AGA TOOTAVAD

Beirutis on võitlevad pooled jälle kokku leppinud koimepäevaseks vaherahuks. Kuidas sellega läheb on iseasi, sest mööduud nädalal toimunud vaherahu rahvusvahelise Punase Risti vahendusel raskesti haavatute evakueerimiseks piiratud Al Zaatari palestiinlaste laagrist lõppes Punase Risti kolonni tulistamisega, kuusjuures autojuht sai haavata. Punane Rist loobus selle tõttu edaspidistest transportidest.

Punase Risti poolt laagrist välja toimetatud rootslanna Eva Markuson-Ståhl jõudis Rootsi ja paigutati Göteborgi haiglasse. Ta on ühe käega ja jalg raskesti haavatud. Tema jutu järele on haavatuid tugevasti üle tuhande. Päästetu oli abielus ühe juhtiva palestiina sissiohvitseriga. Ta süüdistab piiravaid falangiste "palestiina rahva hävitamise kavatsuses". Palestiina sissid on kõikjal oma tugipunktid asutanud keset pogenikelaagreid, mille tõttu sõda nendega tabab raskesti tsiviilpõgenikke. Viimaste katseid põgeneda takistavad nende oma sissid kuulipildujatulega.

PÕHJA-KOREA KAKDAB RÜNNAKUT LÕUNAST

Põhja- ja Lõunakorea vahel toimus äge tulevahetus üle mõlema maa poole vahele tehtud neutraalse koridori. Põhja-Korea, kelle kallaletung omal ajal süütas Korea sõja, süüdistab nüüd Lõuna-Koread ja USA-d "uue sõja planeerimises". Lõuna-Korea omakorda teatab, et tulevahetuse alustajaks oli Põhja-korea. Põhja-Korea on varem üle demiiitariseeritud tsooni salaja saatnud Lõuna-Koreasse komandogruppe ülesandega mõrvata Lõuna-korea presidenti.

Palaviku ravitoime

BONN (VES) — Palavikul on tugev ravitoime, kinnitavad Lääne-Saksa arstiteadlased prof. Otto Westphal ja dr. Ernst Rietschel Max-Plank-Instituudist Freiburgis. Näiteks tapvat 40—42-kraadiline palavik gonorröa ja süüfiilise batsillid, väiksem palavik muid batsillilliike.

Kõrges palavikus olevat ka batsillid anibiootikute vastu tundlikumad. Arst, kes kõigepealt asub haigel palavikku maha võtma, aitab tegelikult organismi vaenlast, ütlevad Freiburgi arstiteadlased. Nad on koostanud uudse arstimi Lipoid A, millega on võimalik palavikku tekitada. Arstiteadlased pole setlatanud, kas 40—42-kraadiline palavik ei muutu inimesele eluohtlikuks.

N. Liidus 256 milj. elanikku

Moskvas avaldati Statistika Keskbüroo poolt andmed, et 1. juuli oli Nõukogude Liidus 256,7 miljonit elanikku. Mööduud aastal oli elanike arv 2,4 miljoni võrra madalam.

BBC LÕPETAB TEGEVUSE INDIAS

Briti ringhääling BBC otsustas oma kontori New Delhis sulgeda, kuna Indira Gandhi tsensuureregiid ei võimalda enam mingit objektiivset informatsiooni vahendust ja selle tõtt muutub kontori pidamine New Delhis täiesti mõttetuks.

IDI AMIN TAPAB OMA ÜLIÕPILASI

Uganda diktaator Idi Amin, kes viimasel ajal on palju kõneainet andnud ühenduses iisraellaste välkretkega Kampala lennuväljale kaaperdatud lennuki reisijate vabastamiseks (ta laskis mõrvata haiglasse toodud 75-aastase briti kodanikust juudi daami), on nüüd tegevuses opositsiooni kõrvetdamisega oma maalt. Sõdurid piirasid ühber Kampala ülikooli ja avasid tule ülõpilastele, kes on viimasel ajal kritiseerinud presidenti. Üle saja ülõpilase tapeti metsikult. Ülõpilased käsutati kõik maha lamama.

Seejärele käisid sõdurid nuladega ja löid nende pead lõhki. Naisülõpilased vägistati enne surmamist. Ülikooli akendest visati ülõpilasi alla, need kes vigastatult lamama jäid ei saanud arstiabi. Üks arstiteaduskonna õppejõud, kes püüdis neid aidata, vangistati ja viidi minema — arvatavasti ta on nukatud.

RUTIIN GOTLANDIL: "TUNDMATU ALLVEELAEV"

Sel aastal on Gotlandi vetes nähtud eriti rohkesti nn. "tundmatuid allveelaeva" — see on nagu rutiinikohane tegevus.

Kaitsevägede staap teatab, et pühapäeva pealeõunal nähti 0,3 distantsminuuti kaugusel läänepool Stenbuke tuletorni "tundmatu allveelaeva" periskoopi. See oli minuti jooksul nähtav, siis tõmmati see sisse. Gotlandi sõjaväeline komando saatis tund hiljem välja helikopteri sellesse piirkonda, millised ei suutnud aga allveelaeva lokaliseerida.

Rootsi rannavalve sundis Ystadi sadamasse kolm idasakса traallaeva, millised kalastasid Käseberga ees rootsi territoriaalvetes. Kaptenid vabandasid "eksitusega".

HAIGUS USA-s OLI TUNDMATU MÜRK

USA arstiteadlased, kes uurisid sõjaveteranide kongressilt Philadelphias koju pöördunute seas levinud tundmatut taudi, on nüüd veendunud, et tegemist ei ole olnud mingi bakteri- ega viirushaigusega, kuna mingit nakkust ei toimunud ja haigestumised olid lokaliseeritud ainult kongressi gruppi. Ilmselt oli tegemist mingi tundmatu mürkainega, millise päritolu ja iseloomu kindlaks tegemine on raske. Uusi haigestumisi ja surmajuhtumeid ei ole enam toimunud.

Oskar Ehaste, majandusteadlane Princetonis New Jersey osariigis, tähistas 75-a. sünnipäeva. Isesesivuse lõpul oli ta majandusministeeriumi hindadeinspektoriks. USA-s on ta töötanud raamatupidajana ja statistikuna.

Kohalik elu

KOITJÄRVE

Sügispidu

Tallinna Lipkonna Sõprade Selts korraldab sügispeo Käitjärvel laupäeval, 21. augustil kl. 18. Kavas: Lõbus tuju toitudega, kaetud laudades. Osavõtu hind 25:- isikult. Laudade ette tellimine: Jüri Hansen, tel. 031/29 01 54 ja Valentin Kolk, tel. tööl 031/59 61 43, kodus 031/44 01 08.

METSAKODU

Vähiöhtu

Ega sa pole unustanud registreerimist Metsakodu vähiöhtule? See toimub ju järgmisel laupäeval, 21. augustil. Veel on võimalus registreerida Arnold Pundile, tel. 011/16 39 19. Registreerimine lõppeb 17. augustil.

STOCKHOLM

Erakondade esindajate valimiseelne küsitlemine

Stockholmi Eesti Ühing korraldab esimese sügisüritusena koostöös Idaeuroopa Solidaarsusekomiteega valmiseelse rootsi erakondade esindajate küsitlemise kolmapäeval, 1. septembril kell 18.30 Medborgarhuseti väikseses kuuldesaalis (Lilla Hörsalen). Küsitlejaiks on eksiilajakirjanikud mitmest rahvusest. Rõhutatakse küsimusi, mis puudutavad vähemusi ja ka meie vabadusvõitlust.

STOCKHOLM

REE Naisringi liikmeile

Esinduse Naisringi sügishooaja esimene kokkutulek on teisipäeval, 24. augustil kell 17.30 Esinduse ruumes, Sandhamnsgatan 1. Juhatus loodab, et liikmed sellest rohkearvuliselt saavad osa võtta, kuna arutusele tuleb ka väljasõit Helsingisse.

Tähitud kirjad kaovad

NEW YORK (VES) — Josef Gurvich, kes a. 1974 pääses Riiast lääande, on katsunud asjata kirjaühendust saada oma mahajäänud perekonnaga. Ta on oma 20-aastasele pojale ja sugulastele saatnud kokku 198 tähitud kirja, millised aga kõik on "kaduma läinud".

USA post maksab tähtkirja kadumisel kahjutasu 15 dollarit ja 76 centi. Gurvich sai hilj ti 45 kadumaläinud tähitud kirja arvel 725 dollarit. Uks teine juudi päritoluga isik, Moskvast emigreerunud Regelmann sai kahjutasu 400 kaotsi läinud tähtkirja eest. Alles siis hakkasid kirjad pärale jõudma.

• Leinateated

Torontos suri Aline Kallaste, sünd. a. 1918.

Kingstonis Kanadas suri 24. juulil Olga Abe, sünd. 10. aug. 1912 Pärnus.

Kanadas suri 17. juulil Violanda Hindper.

†

Ootamatult lahkunud armast abikaasast, isa ja välmeest

Ilmar Köster'it

Sünd. 18/5 1923 Leisis

Surn. 4/8 1976 Norrköpingis

mälestavad veljes leinas

ADDA ja TAIMI

ÄI abikaasaga

Matusetalitus toimub reedel, 20. augustil 1976 kl. 13.30 Norra Kyrkogårdeni, kabelis Norrköpingis.

Olgu Sulle kerge vööraaa muld!

†

Lahkus igavesti meie hea sõber

Ilmar Köster

Mälestavad leinas

SALME, HEINO ja ARNE RANDLA

ELVI, STIG ja LENA ANDERSSON

ANNE ja MATTI RAND

†

Igavikku lahkus meist meie armas isa, vanaisa ja vanavanaisa

Reinhold Vilgats

Sünd. 12/3 1884 Tõhelas

Surn. 8/8 1976 Norrköpingis

Sügavas leinas

ELLI ja MARTIN

LAPSELAPSED perekondadega

Matusetalitus toimub reedel, 20. augustil kl. 14.45 Matteuse kalmistul Norrköpingis.

†

Armas onunaine

Liis Käbin

Sünd. 27/3 1896 Viljandimaal

Surn. 14/7 1976 Kanadas

Mälestab kurbuses

ILO KÄBIN perekonnaga

†

Unustamata ustavat sõpra

Reinhold Vilgats'it

mälestab leinas

PEREK. OTTO

†

Kauaaegset austatud ja armastatud seltsiliget

Nastja Linnsand-Lahe

mälestab leinas

OSKARSHAMNI EESTI SELTS

†

Ootamatu surma läbi lahkunud armast vennanaist

Olga Abe't

mälestab leinas

VASSILI ABE

Pakk. . .

Alg. lk. 1

Kuna võib juhtuda, et kaubasaatja ei ole rootslane, siis märgitakse, et ajakirja võib tellida ükskõik millises keeles nendest 19-st, milles see ilmub ja seejuures rootsikeelse tekstikokkuvõttega lisana.

Ilmselt kuulub "hea tooni juurde", et kaubanduslike suhete puhul tuleb oma heatahtlikkust näidata propagandaajakirja tellimisega. Side on küllalt selgelt mõista antud. (EPL:K).

Sinod. . .

Alg. lk. 1

EAÖK kuulub Skandinaavia metropoliit Paulose vaimulikule hooldamisele, kusjuures kiriku administratiivseks juhiks on sinod esimehega eestsas. Nikolai Raagi paluti vastu võtta suesimehe nimetus.

Ilmalikuks abiesimeheks valiti fil. mag. Viktor Jallai ja sekretäriks Oskarshamni kulturisheff David Papp. Laekuri amet, väljaspool sinodi ametlikku koosseisu, jääb Arkadi Visnapuu kätte.

Sinodi korralised liikmed on veel ülempreestrid Nikolai Raag, Sergi Samon ja Emanuel Lepik, neist kaks viimast esindavad Ameerika mandrit ja kirikutegelane Silvia Salasoo Sydneyst, kes esindab Austraaliat.

On esmakordne juhus, kus EAÖK kirikuvalitsuse liikmeks on valitud naine.

Talts. . .

Alg. lk. 1

sündinud juht, kes oskab tõmmata noori kaasa tõstjate hulka.

"Igal juhul Soomes on vaja luua kiiresti ülemaaline ühtlane treeningu liin, mida juhtima vajatakse kompetentseid mehi", Kallajärvi ütles. Ta arvas, et soome tõstjatest ainult Arvo Ala-Pöntiö treenib õieti. "Tema treening on tippkiassist ja treenerid ei suuda pidada temaga sammu".

Talts on ka ise huvitatud Soome talukust. Tema arvates Soomes avaneks talle nõudlik, kuid huvitav tööväli.

Eesti spordikomitee esimehe Ungari järgi olukord tõstjate teenerite suhtes on Eestis umbes sama kui Soomes.

"Oleme siiski valmis aitama — eriti kui võiksime luua mõlemapoolse vahetuse", ütles Ungar. (EPL/R)

---

†

Armas onu

Reinhold Vilgats

Mälestavad kurbuses

REINO ja ELLI

---

†

Unustamata kodukülа kaaslast

Rein Vilgats'it

mälestavad

MARIA KARJEL

EVALD A. KARJEL

ED KARJEL

Südamlik tänu kõigile, kes meile armsa

Albert Laigna

viimset teekonda austasid, lilledega kaunistasid ja meile leinas kaasa tundsid.

ABIKAASA

EMA ja ÖDE

Kassari. . .

Alg. lk. 1

ja kiiduavaldused ülevad. Laupäeva päälelõunal oli Kassaril esinemine Rättviki vabaõhumuuseumis ja samal õhtul ka lavaesinemine Rättviksparkenis. Pühapäeval võtsime osa festivali finaalesinemistest vabaõhulaval.

Kokku pakkus Kassari ülimalt asjatundlikule publikule rohkem kui poolteist tundi eesti rahvatantsu! Kassari tantsijaid ja pillimehi oli kokku 28 ja esinemiste vahel oli meil hea kontakt ka teiste tantsutruppidega ja pillimeestega. Võin kõigi nimel kinnitada, et meie kõik otse armusime rootsi rahvamuusikasse. Saime festivalil palju uusi sõpru", lõpetab Udo Tohver.

Laupäeva keskpäeval toimus suur rongkäik läbi Rättviki linna, millest kõik kohalviibivad rahvatantsurühmad osa võtsid. "Kassari" noori oli kohe näha, sest lehviva eesti lipu tagant oli pidevalt kuulda eesti laulu ja elavaid lõõtsa-helisid. Kus rongkäik aga hetkeks pidama jäi, löödi kohe kiire eesti polka käima, mis publikule muidugi väga meeldis.

Kui palju inimesi Rättviksdanseni üritusi jälgis festivalinädala jooksul, ei ole veel selgunud. Teadaolevalt andmeil olevat aga laupäeval ja pühapäeval vähemalt 10.000 inimest olnud Rättviksparkeni tantsu- ja muusikaesinemisil. Neil oli kindlasti palju näha, sest seal esines nädalalõpul 30 rühma kokku 50-nel korral!

Festivali kavasse kuulusid ka mitmed ekskursioonid rahvakultuuriliselt huvitavatesse paikadesse Dalarnas. korraldati ka mitmesuguseid rahvamuusika ja rahvatantsu kursusi. Suur huvi oli ka rahvariiete ja nende valmistamise vastu. Mitmed kursusest osavõtjad imetlesid eesti rahvariivaid ja nende valmistamise-viisi. Tavaline kommentaar oli: "Oi, oi, oi — sellist pohjalikku tööd näeb tänapäeval väga harva:"

Rättviksdansen viidi läbi ilusate ilmadega ja rõõmsas meeleolus. (EPL/TS)

KIRIKLIKE teateid

EEL KIRIK

STOCKHOLM: 15/8 väljasõit Frötuna kirikusse (Norrtälje), jumalat. kirikus kl. 13, õp. Raidur ja Kaarme, kohvilaud. Buss 625 kl. 11 Tekn. Högskola T-jaamast. Registr. tel. 21 32 77.

ALINGSÅS: Maakirikus jumalat. 15/8 kl. 11, öp. Vaga, orelil Strömberg, laululehed.

BORÅS: Surnuaiapühа jumalat. Krematooriumi kabelis 15/8 kl. 15, öp. Rebane ja Kodres, laululehed.

GÖTEBORG: Kristiines jumalat. 15/8 kl. 14, öp. Vaga, orelil Strömberg, laululehed.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Nelipühi Kirik, Brávallag. 11, päevane väljasõit saarestikku 15/8 ja vabaõhujumalat., laulu- ja muusikat, toit kaasa võtta. Väljumine Lidingö kiriku juurest, Kyrkviken kl. 10, bussid 202 ja 204 Ropstenist, maha tulla Kvarnen. Halva ilma puhul jumalat. nelipühi kirikus kl. 11. 17/8 kl. 19 palve- ja piiblit.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik. Norrtullsg. 37 jumalat. 15/8 kl. 14, Loogna. 18/8 kl. 12 palvekoosolek pensionäridega.

GÖTEBORG: Bläbandeti saalis Erik Dahlbergsg. 10 jumalat. 15/8 kl. 11, Kubja.

GÖTEBORG: Smyrna, Parkg. 1 jumalat. 14/8 kl. 18 kog. tund 15/8 kl. 17 jutlus, koor, solist, 22/8 kl. 17 Loogna.

GÖTEBORG: KFUM, Parkg. 11 jumalat. 15/8 kl. 11, kohal. venaad, piibli- ja palvet. 14/8 kl. 15 ja 18/8 kl. 13.

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 26 jumalat. 15/8 kl. 13, Targama jt.

Kohaliku elu

STOCKHOLM

Valimiskoosolek

Parempoolne Eesti Ühing, mis alates 1962 kuulub Moderata Samlingspartei Stockholmi Liitu rahvuslikul alusel tegutseva eriorganisatsioonina, korraldab kolmapäeval, 8. septembril algusega kell 19 Eesti majas, Wallingatan 34 valimiskoosoleku, kus selgitavate kõnedega partei poliitikast esinevad Moderata Samlingspartei Stockholmi linna piirkonna kommunaalsed kandidaadid Peeter Luksep, Leelo Pukk ja Ants Kippar.

Tänapäeva söda.
— Kurat, viimne käkk löks torust välja. Vaja nõuda vaherahu kuni moonavoor jälle punkri täis paneb.

Rahvastiku iibe probleem akuutne Lätis ja Eestis

Uno Mereste, kes 3. aprillil avaldas Tartu ajalehes Edasi artikli sündimuse kohta Eestis ja N. Liidus, avaldas 25. mail samas lehes artikli iibe kohta Eestis ja mõningatel naabermaadel.

Ka seekord Mereste on rajanud oma andmed N. Liidu 1974.a. rahvastiku statistikale, mida avaldati möödunud aasta lõpus.

Selbug, et N. Liidu (ja selle poolt vallutatud alade) loomulik iive ehk sündimuse ja suremuse vahe oli 1974 9,3 promilli. See oli veidi kõrgem kui eelmisel aastal, mil ta oli 8,9 promilli.

Eestis oli iive 1974 4,3 promilli ja eelmisel aastal 4,0 1950 alates iive on Eestis kõikunud 4-6 promilli vahel. Kõige kõrgem ta oli 1955 nimelt 6,2 ja kõige madalam 1967.a., nimelt 3,7.

Järgnev tabel näitab loomuliku iibe arengut 1973.—74.a. Eestis ja teistes Balti riikides ning N. Liidus.

Iseseisvas Eestis oli iive promillides Mereste andmeil 1920—24 keskmiselt 2,7, 1925—29 1,3, 1930—34 1,9 ja 1934—39 1,1.

Sündimus on Eestis tänapäeval enam-vähem sama kui Baltikumis keskmiselt, kuid suremus vanade inimeste rohkuse tõttu suurem. Tulemuseks on see, et Eestis loomulik iive on madalam kui Baltikumis keskmiselt. Sama nähe esineb Lätis veelgi tugevamal kujul: kuigi sääl sündimus on ainult 6% madalam kui Eestis, on loomulik iive Lätis just vanade inimeste rohkuse ja muidugi sellest tuleneva kõrge suremuse tõttu tervelt 35% madalam kui Eestis.

Läti ongi N. Liidus ja selle vallutatud aladel esikohal (promillides) iibe madaluse poolest (2,8). Teisel kohal on Eesti (4,3) ja siis järgnevad Ukraina (5,7), Venemaa (6,4), Leedu (6,8) ja Valgevene (7,9).

Euroopa-poolsetel aladel on kõikjal iive promillides tunduvalt alla 10 (ainus erandina Moldaavia, kus see on 11,9). Trans-Kaukaasia aladel ta on 11—19 ja Kesk-Aasias 17—30. Kusagil ei kõnõdinud ei sündimus ega iive sellele tasemele, mil see oli Kesk-Aasias keskmiselt. Siingi oli üks erand, Tuva autonoomne vabariik Ida-Siberis, kus sündimus oli 27,8 ja iive 19,7.

Mereste leiab, et nagu sündimuse puhul nii muutub ka iibe puhul pilt palju, kui vabariikide asemel vaadeldakse oblaste ja majandusregioone. Oblastiilise jaotusega vabariikides on kokku 30 oblasti, kus loomulik iive on madalam kui Eestis.

Balti majandusregiooni kuuluvad pääle Eesti, Läti ja Leedu ka Vene Kaliningradi oblast. Kuigi selles oblastis iive on märgatavalt kõrgem kui Balti riikides, ei mõjusta see eriti palju regiooni keskmist iivet, mis 5,3 promilli, kuna regiooni ligi 8-miljonilisest elanikkonnast (1. jaanuaril 1974 see oli 7.905.000) Kaliningradi oblastis elab ainult veidi alla 10% ehk 771.000 inimest.

Majandusregioonidest kõige madalam loomulik iive promillides on kesk-mustamullaregioonis, kus ta on 2,3 Regiooni viiest oblastist, kus elab 7,8 miljonit inimest, ei ole loomulik iive ühegi üle 3,6. Ka keskregioonis on iive madal — kõigest 3,1. Moskva linnas ja ümbruses ta on 2,6. Moskvas ja keskregioonі 12 oblastis elab kokku 28,1 miljonit inimest.

Volga-Vjatka regioonis, kus elab 8,3 miljonit inimest, iive on kõrgem kui Eestis, kuid madalam kui Balti regioonis keskmiselt — 4,8 promilli. Novgorodi oblastis iive on 14 promilli. Pihkva ja Kalinini oblastides, kus elab kokku 2,5 miljonit inimest ja mis oma pindalalt on kokku kolm korda nii suured kui Eesti, rahvaarv koguni vähenes aastatel 1973—74. Pihkva oblastis iive oli 1973 — (miinus) 2,1 ja 1974.a. — (miinus) 1,1. Kalinini oblastis olid vastavad arvud 1,4 ja 0,5.

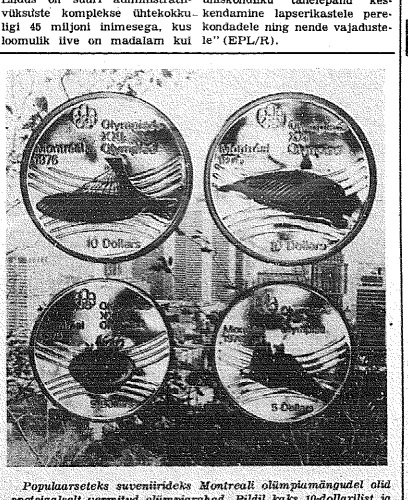
	Sündimus		Suremus		Loomulik iive	
	1973	1974	1973	1974	1973	1974
Eesti	15,0	15,1	11,0	10,8	4,0	4,3
Läti	13,9	14,2	11,5	11,4	2,4	2,8
Leedu	16,0	15,8	9,0	9,0	7,0	6,8
Kaliningradi oblast	15,9	16,0	6,4	6,7	9,5	9,3
Balti Majandusregioon kokku	15,2	15,2	9,9	9,9	5,3	5,3
Vene	15,1	15,6	9,2	9,2	5,9	6,4
N. Liit	17,6	18,0	8,7	8,7	8,9	9,3

Üldist olukorda Mereste hindab Eesti seiskohalt kokkuvõttes järgmiselt:

"Eesti madal iive on olnud hästituntud fakt ja meie ajakirjanduse sage kõneaine juba sajandivahetusest alates. Iibemaatilka käsitlemise tulemusena on juurdunud paljude inimeste teadvusse mitte ainult õige veendumus, et seda on tarvis tõsta, vaid puhuti ka ettekujutus, nagu oleks loomuliku iibe tõstmise vajadus aktuaalne ainult Eestis või Baltikumis. Sellist väärhinnangut peaks aitama korrigeerida teadmine, et NSV Liidus on suuri administratiivüksuste komplekse ühtekokkuligi 45 miljoni inimesega, kus loomulik iive on madalam kui Baltikumis, sealhulgas on kokku 36-miljonilise rahvastikuga suurregioone, kus iive on madalam kui Eesti NSV-s.

Madal loomulik iive, mis ei taga püsavalarvul majanduse intensiivseks arendamiseks vajalikke töökäsi, ei ole ainult meie vabariigi või üldse Baltikumi lokaalne probleem. Uhtaegu pole see aga ka sõna otseses ja tavalises mõttes üleliiduline probleem, sest on kõrge loomuliku iibega liiduvabariike, kus seda muret ei tunta. See teeb iibe tõstmist soodustavate abinõude süsteemi väljatöötamise mõnevõrra keerulisemaks.

Vastavates soovitustes on esitatud idee, et iibe tõstmist tuleks taotleda riisugustes regioonides, kus see on vajalik, eeskätt mitmesuguste kohalike abinõudega, nagu ettevõtete ja kolhooside poolt antavad materiaalsed soodustused, lisatoetused, suurema ühiskondliku tähelepanu keskendamine lapserikastele perekondadele ning nende vajadustele" (EPL/R).

Populaarseteks suveniirideks Montreali olümpiamängudel olid spetsiaalselt vermitud olimpiarahad. Pildil kaks 10-dollarilist ja kaks 5-dollarilist münti. Neil on vasakult ülevalt: Peastaadion torniga, mida ei eksisteerinud, ujula, olümpiatuli ja olümpiaküla.

Sport

Lange EM-võistlustel

Tshehhoslovakkias toimuvatest Euroopa meistrivõistlustest tennises võtab osa N. Liidu meeskonnas ka eestlane Ervin Lange, praegune Eesti esireket, kes tänavu N. Liidu meistrivõistlusil tuli kolmandaks.

Sellik jäi II-ndaks

Nagu lõplikust olümpiaadiprotokollist selgub, jäi Enn Sellik 5000-meetri jooksus 11. kohale ajaga 13.36,72. Aeg on Selliku kohta lausa halb, kui arvestada, et ta on tänavu jooksnud 13.17 — 13.20 ümber normaalselt. 5000 m olümpiafinaal kujunes taktikajooksuks rohkete kiirendustega, mis kogenematuid mehi, nagu 21-aastane Sellik, lõid rütmist välja. Sellik suutis distantsi esimesel poolel püsida esimese kuue hulgas, suruti aga siis tahapoole. Soomlane Lasse Virén näitas jälle oma erakordset jõutagavara lõpusp-lõpuspardis, millele maailma edetabeli juhil Quaxil midagi vastu polnud panna. Võitja aeg 13.24,76, hõbemedalimehel Quaxil 13.25,16 — ajad, mis nende meeste kohta kuidagiviisi ei ole hiilgavad.

Kinko-Heimja seitsmendad

Rootsi olümpiaraporteeringuist ei selgunud N. Liidu värvides võistleva eesti paari Gennadi Kinko ja Tiit Heimja platseerumine poolfinaalis kahemehe roolijata paadi sõudmises. Nad jäid nimelt seitsmendaks, langedes A-finaalist välja. Väljakukkunute lohutus-, nn. B-finaalis osutusid nad aga võitjaks ajaga 7.26,7, mis A-finaali pääsemisel toonuks neile hõbemedali. Miks neil poolfinaalis ebaõnnestus, ei ole teada, vastutuul oli nõrk, ainult 3.1 m sekundis.

Põllulilled ja karuohakad

BALTIMORE (VE) — Eesti Päevade puhul Baltimores kasutasid ka E.N.K.S. Tütarlaste Gümnaasiumi endised õpilased juhust laialaltasilkumaks kokkutulekuks.

koguneti laupäeval, kohe pärast rongkäiku ühiseks lõunasöögiks Lord Baltimore Hotelli ühte piduruumi. Osavõtt oli ootamatult rohkearvuline. Kohal oli üle 80-ne endise kasvandiku — esindajaid esimesest lennust kuni viimaseni. Oli palju jällenägemisrõõmu ja vanade mälestuste sõelumist.

"Põllulilled" (kui direktoriks oli prof. Peeter Põld) segunesid "karuohakatega" (direktor Hans Karu aegsed), arutledes vil. Liis Juske juhtimisel kooli ajaloo-albumi trükkimisprobleeme. Juba pikemat aega on olnud ühiseks sooviks talletada mälestusi ja fakte kultuur-ajaloolise kooli tekkimisja tegutsemisaegadest. Nüüd loodetakse, et ühisel jõul jõuab mälestusraamat lugejate ette juba sel sügisel — Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi Tütarlaste Gümnaasiumi 70-daks aastapäevaks.

• *Huumor*

Kuuldud vestlus Jerevani raadiost:

"Kas sa tead, kui tublid on meie Julgeolekuosakonna mehed. Mineval nädalal heideti Vologdas ameerika spioon langevarjuga alla — ja viie minuti pärast võeti ta kinni."

"Tõepoolest, väga tubli! Kuidas nad ta ära tundsid? Kas riietusest?"

"Ei, tal olid täiesti vene riided seljas."

"Sellest, et lõikas kõik söögi enne katki ja söi siis ainult ühe käega?"

"Söömiskombed olid täiesti venelikud — ajas noaga toitu suhu."

"Pakkus daamidele enne oma sigareti süütamist tuld?"

"Mitte sinna poolegi — küsis nendelt tuld ja suitsu."

"Aga kuidas siis?"

"Ta oli neeger."

Otsitakse
koduabilist
Head tingimused, omaette moodne korter Kungsholmenis.
Tel. 0176/640 42

Vaba eestlaskeana informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Piilupart Kalle

Fantoom

Televisiooniprogramm

TV Lördag

LÖRDAG 14 AUGUSTI

TELEFISION 1

16.55 Pinocchio — itaiensk filmserie. Repris. Suomenkieliset ohjelmat: Finskspråkiga program:

17.50 Kalojen kauneuskilpailu. Fiskarnas skönhetstävling. Pentti Laurio berättar en saga.

18.40 Itätähti.

Aftonstjärnan. Hur låter Kasevaaensemblen i dag? Vad är det fråga om i Alwari Tuohitorvis estraduppförande? Bob Dylans kompsotion Hurricane — dikt eller verklighet? Är Leonard Cohen bara "passing through", på genomgångsresa? Textat.

18.50 Meddelanden.

18.55 Helgmålsbön från Ekeberga kyrka i Småland.

19.00 Aktuellt i veckan. Textat.

19.25 TV-nytt och väder.

19.30 Fablernas värld.

19.35 Alla vi barn i Bullerbyn. 7. Lasse trillar i en vak. Textat.

20.00 Lördagkväll. Direktsänd underhållning från Skansen.

5. I kväll är det författaren Kennet Ahl (pseudonym för Christer Dahl och Lasse Strömstedt) som pratar sommar, väljer favoritartister och musik han tycker om.

Medv: Dan Berglund, Håkan Hagegård, Bodil Mårtensson, Mille Schmidt, Monica Zetterlund, Stockholms Vokalensemble. Allsångsledare: Rolf Bengtsson. Programledare: Ulf Elfving.

21.00 Aktuellt och väder.

21.30 TV-nytt.

21.35—22.50 Vilda Västern: En medbrottsling. En episod ur serien "Mannen från Virginia". 4. Ett rån har förövats i Rocky Point och Trampas arresteras som misstänkt för brottet. Fröken Miller, en högst respektabel gammal dam är ett starkt vittne. Regi: Maury Geraghty. Gäst i huvudrollen: Bette Davis.

I övriga roller: Doug McClure, James Drury, Gary Clarke, Roberta Shore.

TELEVISION 2

18.55 TV-nytt och väder.

19.00 Lördags. Att vara tjej eller kille.

19.30 Rapport med väder.

20.00 Kampen om tungvattnet. Norsk långfilm från 1967. En berättelse om de nio män som 1943 trotsade både tyskar och snöstormar för att spränga Norsk Hydros anläggning i Rjukan och på det sättet hindra tyskarna att komma över det åtråvärda tunga vattnet som behövdes för att åstadkomma atombomben. Regi: Titus Vibe Müller.

I rollerna: Knut Haukelid, Jens Anton Poulsson, Henki Kolstad, Claus Wiese.

21.35 Showtime: Gloria Gaynor. Ett program inspelat i Danmark med den amerikanska sångerskan Gloria Gaynor.

22.05 TV-nytt och väder.

22.10—22.40 Lördagsfarsen: Maude. Amerikansk komedlserie med Beatrice Arthur i tiielrollen och Bill Macy som hennes man Walter.

9. Maude får utslag. Timmarna innan Maude och Walter skall resa till Italien får hon utslag och måste söka läkare. Arthur lyckas få tag i en som har tid att ta emot henne men det kanske han inte borde ha gjort.

TV Söndag

SÖNDAG 15 AUGUSTI

TELEVISION 1

9.00—10.15 Gudstjänst från Alliansskyrkans sommarhem Solberga i Jönköping. Predikan av pastor Paul Wern. Mötesledare ungdomspastorn May Stina Kylberg. Sång och musik under ledning av Curt Ankarberg.

18.25 Pinocchio. 2. Pinocchio tappar sin "pappa" Geppetto ur sikte och kommer in bland teaterfolk och skumma skälmar.

19.25 TV-nytt och väder.

19.30 Irländsk spelmansfest. Varje år samlas folkmusikanter i trakten av den lilla staden Ennis på Irland. Det är en riktig folkmusikfest — den som vill tar sitt instrument och spelar med dem han träffar. Den som känner sig inspirerad att sjunga ensam gör det.

20.00 Brott i USA. 2. Manschettförbrytare. I USA räknar man med att bedrägerier, förskingringar och snatterier i dag kostar samhället tyra gånger så mycket som våldsbrotten.

Siffran 40 miljarder dollar per år har nämnts i sammanhanget. De inblandade är vanligen välutbildade, respektabla medborgare. Även om de ertappas kan de räkna med överseende, eftersom ingen enskild blir direkt lidande av verksamheten.

20.50 Playa. Bilen står i centrum också på bandstranden. Kortfilm av Eva Eriksson och Erik Strömdahl.

21.00 Aktuellt och väder.

21.30 TV-nytt.

21.35 Söndagskväll med Kristina Brandänge.

21.45—22.25 Familjescener. I går kväll hos Mårten och Tobias.

Efter dokumentärfilmen om Mårtens och Tobias vardagskväll följer ett samtal mellan de vuxna familjemedlemmarna i serien och gruppterapeuten Lars Höjer. Repris från 12.11 1975.

TELEVISION 2

18.55 TV-nytt och väder.

19.00 Bulettskorna — engelsk serie. Fjärde delen.

I rollerna: Jane Slaughter, Sarah Prince, Elizabeth Morgan, Barbara Lott, Terence Skelton, Angela Thorne, Joanna David, Sheila David. Repris från 30.1.

19.20 Rapport med väder.

20.00 Valextra. Rapportredaktionen startar en serie specialprogram inför valet med aktuella reportage, intervjuer och kommentarer. Programledare: Bo Holmström.

21.00 Los Angeles — väggmålarnas stad. I Los Angeles har det uppstått en ny folkkonst. Med penslar, färg och sprutpistoler har husväggar förvandlats till monumentalmåleringar. Ett slakteri döljs av jättemåleringar som skildrar grisarnas paradis, smarta FBI-killar använder husväggar för sina reklam-slogans och mexikanska invandrare skildrar sitt folks historia längs husväggarna. Ett tyskt TV-team har gjort ett roande reportage om denna nya kulturrevolution.

21.40 Sommardeckaren: Van der Valk och den vita Mercedesen. Västtysk kriminalberättelse efter Nicholas Freelings roman "Den vita Mercedesen".

Det är Amsterdam sex år efter kriget. Kommissarie van der Valk, enstöring, butter och duglig, blir vittne till en bilolycka. Föraren, en berömd dirigent, omkommer men hans dotter Lucienne klarar sig. Några år senare träffar van der Valk flickan igen: hon har kommit på kant med rättvisan. Efter en tid i fängelse flyttar hon till Belgien. Men van der Valk får åter anledning att träffa henne, i samband med ett egendomligt mordfall.

I rollerna: Frank Finlay, Francoise Prevost, Cyd Hayman, Pierre Vaneck, Francoise Arnoul, Hans Jaray, Werner Finck m fl. Regi: Peter Zadek.

23.10—23.15 ca TV-nytt och väder.

TV Måndag

MÅNDAG 16 AUGUSTI

TELEVISION 1

9.00—9.25 Joe på rymmen. 10. Den vilda hingsten.

18.20 Meddelanden.

18.35 Jorden, planet i förvandling. Hur bildas nya hav, föds nya kontinenter? Vad är betyder mänsklekans allt starkare konkurrens med naturkrafterna? Programledare: Bengt Feldreich. Repris från 20/5 1972.

19.25 TV-nytt och väder.

19.30 Bror och syster. Teater från svenskspråkiga kanalen i Finland. Mikael Lybecks pjäs utspelas i en småstad och handlar om personer som lockas av sina drömmar men inte kan förverkliga dem. Manus: Mikael Lybeck. Regi och textbearbetning: Tom Segerberg.

I rollerna: Ivar Rosenlund, Anitra Invenius, Roland Hedlund, Tom Wentzell, May Pihlgren, Ingrid Söderholm, Göran Schauman.

20.40 I nordiska vatten. Även om de nordiska vattnen inte är lika kristallklara som koralihaven är de näringsrika och artrika. Dykarna Tony Holm och Leif Caesar har filmat havslivet ner till 60 m djup vid bohuslänska kusten och i Trondheimsfjorden och ger en provkarta på förekommande arter. Repris från 19/4.

21.00 Aktuellt och väder.

21.30 TV-nytt.

21.35—22.20 Arne Domnerus, Rune Gustafsson, Bengt Hallberg, Egil Johansen, Georg Riedel och Claes Rosendahl möter Svenska Radios Symfoniorkester. Musik: Georg Riedel. Dir. Gustaf Sjökvist.

Sex berättelser för barn, som är inspirerad av Astrid Lindgrens Pippi Långstrump, och Les Enfants dans la Prairie, där Ulla Vrethammar är violoncellsolist.

TELEVISION 2

18.55 TV-nytt och väder.

19.00 Ase börjar skolan. Del 1. En verklighetsberättelse av Lena och Rolf Knutsson med teckningar av Mats Andersson. Ase är snart 7 år. Hon skall börja skolan och är på väg hem från sommarstället med mamma.

19.10 Stig Claesson "Slas" berättar för barn. Del 1. Ellen och Oskar. Ellen och Oskar som har varit ovänner i sjuttiofyra är blir de bästa vänner tack vare ett råd från en liten parvel. Repris från 12/4.

19.30 Rapport med väder.

20.00—23.50 Turnéskådespelarna. Grekisk långfilm från 1975. En episk fresk som återger perioden 1939—1952 i Grekland: andra världskrigets utbrott under general Metaxas öppna diktatur, tyskockupationen, motståndskampen som kuvades av de allierade, befrielsen, inbördeskriget som slutade med den politiska och Moskvatrogna vänsterns kapitulation och folkarmens upplösning, monarkins restaurering samt högerns slutgiltiga etablering under marskalk Papagos fördolda diktatur efter valsegern 1952. Manus och regi: Thodoros Angelopoulus.

Medv. Eva Kotamanidou, Aliki Goegoulis, Siratos Pachis, Maria Vassiliou, Vanhelis, Pet. Zarkadis, Jannis Firios.

21.45—21.50 ca TV-nytt och väder.

TV Tisdag

TISDAG 17 AUGUSTI

TELEVISION 1

9.00—9.35 Rymmare och fasttagare. 4. Rangis fängst.

18.15 Meddelanden.

18.20 Jorden, planet i förvandling. Del 2. Programledare: Bengt Feldreich. Repris från 22/5 1972.

19.25 TV-nytt och väder.

19.30 Pang i bygget. Engelsk komedlserie om ett landsortshotell i Devonshire med John Cleese, Prunella Scales, Andrew Sachs och Connie Booth. 3. Basil är uppskrämd av ett rykte om att hotellinspektorer är i faggorna.

20.00 En röst i kören — Andrej Sinjavskij. De sovjetiska författarna Sinjavskij och Daniel åtalades i början av 1966 för att ha publicerat sovjetfientlig litteratur i utlandet. Det var den första rättegången mot intellektuella i Sovjet sedan Stalins tid och väckte stort uppseende. Sinjavskij dömdes till sex år i arbetsläger. Efter strafftiden kunde han inte längre försörja sin familj i Sovjetunionen utan flyttade 1973 till Paris där han blev lärare i rysk litterur.

Sinjavskij berättar om sitt liv bland de förföljda minoriteterna i Sovjet och om sin nya roll som emigrantförfattare.

20.45 Så länge det finns ångest. Angest är något eget för människan. Den driver oss till handling och förändring — eller till depression och meningslöst jäkt. Hur vore det i en värld utan den? En fransk teknad kortfilm, icke enbart djupsinnig.

21.00 Aktuellt och väder.

21.30 TV-nytt.

21.35—23.05 Ordningen är återställd. SV. Kanadensisk långfilm från 1973. Byggnadsentreprenören Vincent Padovani får sina kontrakt genom mygel och politiskt fiffel och när han skall fira en ny motorväg som han byggt demonstrerar ett antal ungdomar. Padovanis gorillor gör en råd mot demonstranternas lokal, blod flyter och lokalen demoleras. Dramatiken ökar ytterligare när Padovanis f d hustru kommer och vill träffa sina barn men vägras tillträde till Padovanis hem. Regi: Denys Arcand.

I rollerna: Luce Guilbaut, Jean Lajeunesse, Roger Lebel, Pierre Thiriault, Frédérique Colline, Jean-Pierre Lefebvre.

TELEVISION 2

18.55 TV-nytt och väder.

19.00 Ase börjar skolan. Del 2. Ase är snart 7 år och skall börja skolan. Hon ser fram mot att börja, men oroas av föräldrarnas skilsmässa.

19.10 Stig Claesson "Slas" berättar för barn. Del 2. Petter och Lisa. Repris från 13/4.

19.30 Rapport med väder.

20.00 Hem till byn av Bengt Bratt. Elfte avsnittet.

Hösten har kommit, kvällarna blir mörka och familjen Mohlin märker att livet på landsbygden är förenat med vissa svårigheter när vintern nalkas. Familjen Persson har, å sin sida, problem med anpassning till förhållandena i stan. Per Löfgren, till sjöss igen efter sommaren hemma i byn, råkar i slagsmål med båtens överstyrman. Regi: Jackie Söderman.

Medv. Lars Green, Per Nederdal, Märta Ernstedt, Roland Söderberg, Kerstin Tidelius, Ann-Marie Rosin, Lars-Erik Bennett, Christina Stenius, Carl-Ivar Nilsson, Bosse Hermansson, Åsa Hermansson m fl. Repris från 24/10 1973.

21.00 Utveckling u p a — om Torpsbruk i Småland och de samhällsförändringarsomkallasörutveckling.

21.45 Sommarkväll. Hagge Geigert och hans gäster underhåller från Göteborg.

22.30 TV-nytt och väder.

22.35—23.20 Rikets affärer: Vem behöversexorama? Porrklubbarnal Stockholm har blivit institution. De drivs affärsmässigt — med stöd av en mycket liberal lagstiftning — och ger god avkastning. Om porr, pengar och villkoren för de människor som varje natt tillhandahåller den svenska synden handlar det första programmet i en serie som redaktionen för Rikets affärer producerat.

Repris från 29/2. Övriga avsnitt repriseras 19/8, 24/8 och 26/8.

— På heder och samvete — vi lovar härmed att inte experimentera med denna kropp!